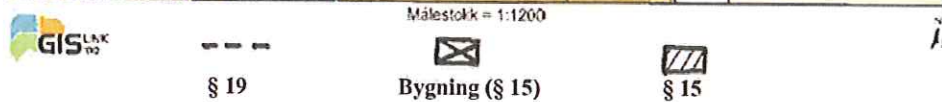
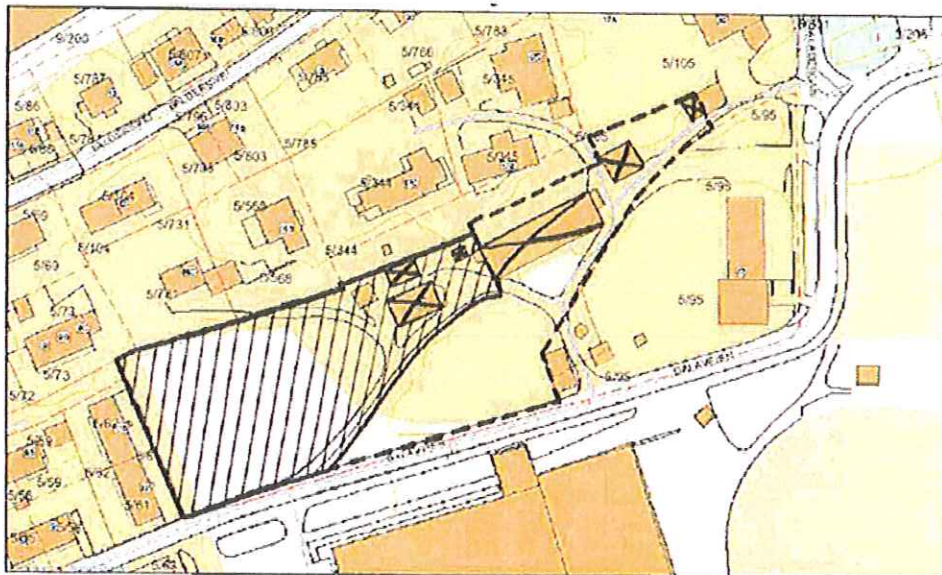

DALEN GÅRD, GNR. 5 BNR. 784, KRISTIANSUND KOMMUNE,
MØRE OG ROMSDAL FYLKE

FREDNINGSdokUMENTASJON

Figur 1. Avgrensning av fredningsområde og fredningsobjekt etter KML, §§ 19

Beskrivelse av bygningene

HOVEDBYGNING

Figur 2. Hovedbygningen sett fra sørøst

Eksteriør

Hovedbygningen ligger lengst vest i tunet, øst for den store hagen. Det er et avlangt, dobbeltrommet midtgangshus i to etasjer satt opp i tømmer. Bygningen er kledd med vertikalt, profilert, gulmalt tømmermannspanel, den står på betongmurer (fra ca. 1921) og har saltak (sperretak) tekket med bølgeeternit.

Bygningen er etter all sannsynlighet bygget på 1700, kanskje allerede i første halvdel av 1700-tallet. Den ble flyttet til nåværende sted etter at Nicolay H. Knudtzon kjøpte den på auksjon i 1807. Først lå den trolig med hovedfasaden vendt mot hageanlegget i vest, men ble i andre halvdel av 1800-tallet snudd 90° slik at fasaden nå vender mot sør.

I forbindelse med flyttingen av bygningen til Dalen gård ble det trolig gjort en del endringer. Hovedfasaden er preget av klassisismens og empirens formspråk med sentralt plassert inngangsparti og vinduer symmetrisk fordelt omkring dette. Vinduene er typiske seksdelte empirevinduer, toramsvinduer med 1 x 3 ruter i hver ramme. Over vinduene er det rikt profilerte bekroninger med tannsnittbord. Selve vindusbekroningen kan være noe eldre, men empirevinduene ble trolig satt inn etter flyttingen til Dalen. Også over døra er det bekroning av samme type som over vinduene. Det er mulig at dette er gjenbruk av en tidligere vindusbekroning. Selve døra er en tofløyet fyllingsdør hvor øverste fylling er erstattet med nyere glass. I grunnmuren er det fire små kjellervinduer av nyere dato (etter 1921).

På østveggen er det i første etasje to vinduer av samme type som på sørveggen, men med en enklere bekroning. I gavlen er det bevart to eldre vinduer, trolig fra 1700-tallet. Disse er toramsvinduer med 2 x 3 ruter i hver ramme, og med et glatt overstykke som avsluttes oppad med vannbrett. På østsiden er det også kjellerinngang og et lite kjellervindu. Disse av nyere

dato da ny grunnmur ble bygget omkring 1921.

Vestveggen har et vindu i gavlen. Dette er et toramsvindu av nyere dato med 1 x 3 ruter i hver ramme. Det er også to små kjellervinduer i grunnmuren. Disse også av nyere dato (etter 1921).

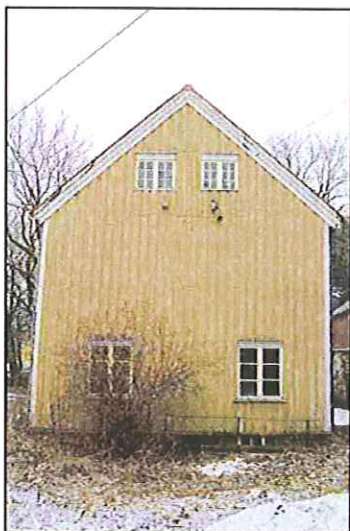
I nordfasaden er det en god blanding av ulike vindustyper. I første etasje er det seksramsvinduer hvor de tre nedre rammene har 1 x 2 ruter og de tre øvre har 1 rute, slik at ruteinndelingen i vinduet blir 3 x 3. Vinduene er trolig fra andre halvdel av 1800-tallet. Ved den sentralt plasserte døra er det et noe eldre ettramsvindu med 2 x 4 ruter. I andre etasje er det fire krysspostvinduer hvor de nedre rammene er todelt med sprosse. Krysspostvinduene er trolig fra andre halvdel av 1800-tallet. Midt over døra er det et moderne, torams funksivindu med en rute i hver ramme. Bakdøra er en enkel tofyllingsdør, trolig fra 1800-tallet. Også på nordsiden er det kjellerinngang og et lite kjellervindu. Disse av nyere dato (etter 1921).

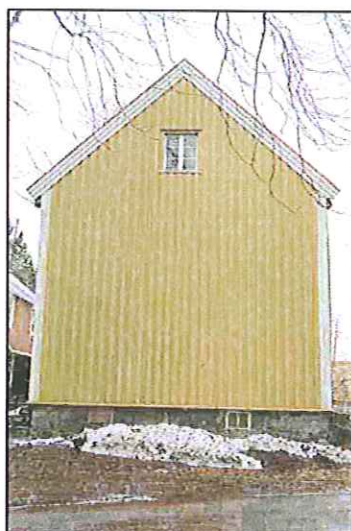
Figur 3. Hovedbygningen sett fra sør

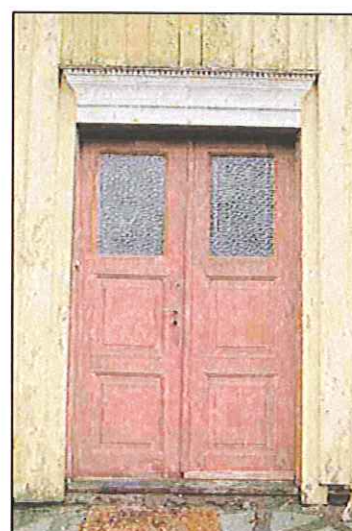
Figur 4. Hovedbygningen sett fra nordvest

Figur 5. Hovedbygningen sett fra øst

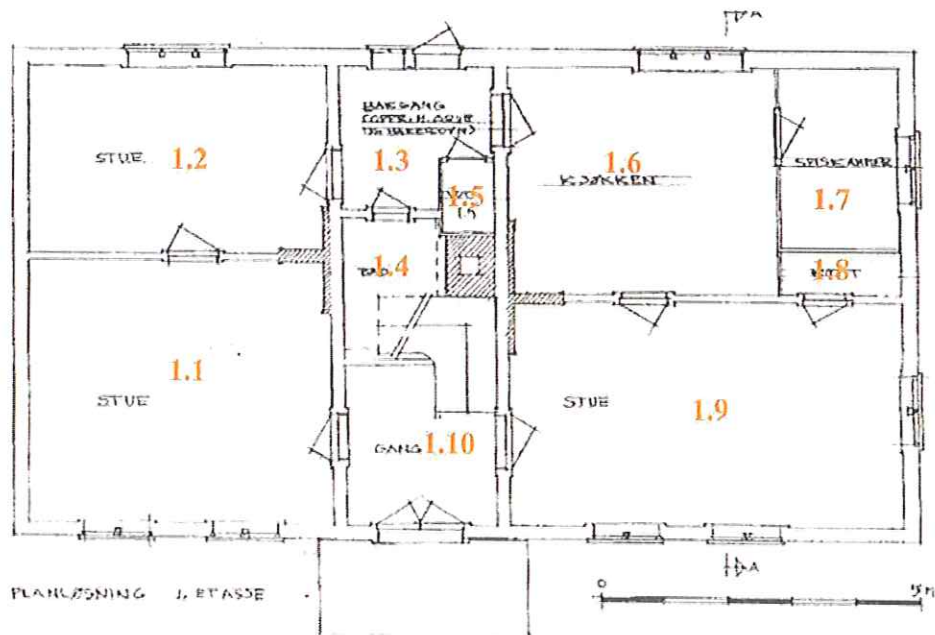

Figur 6. Hovedbygningen sett fra vest

Figur 7. Inngangsdør i hovedfasaden (sør)

Interiør

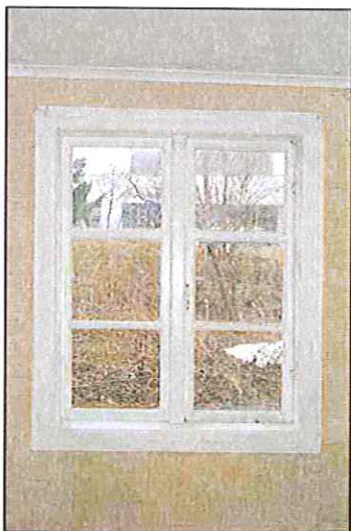

Figur 8. Planløsning 1. etasje. Christ Allan Sylthe 1995 (etter Karl Ragnar Gjertsen).

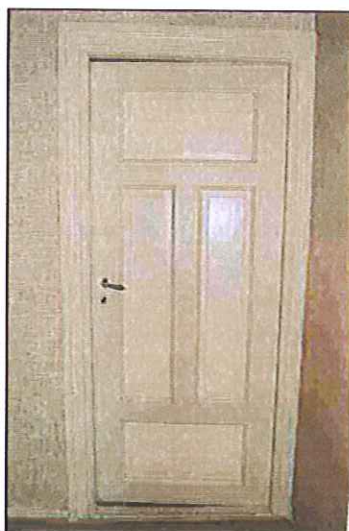
Rom 1.1 – Stue

Rommet ligger i bygningens sørvestre hjørne, og har opprinnelig vært brukt til stue. Med unntak av vinduer og dører er rommet i sin helhet modernisert i nyere tid.

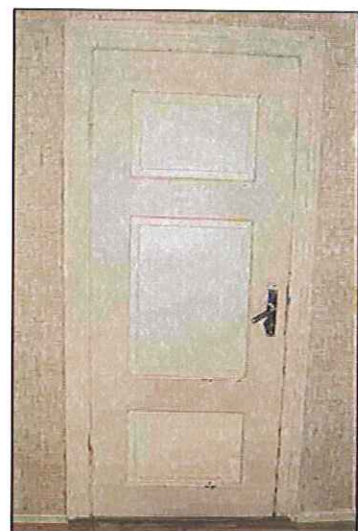
Det er to vinduer i rommet. Begge toramsvinduer med 1 x 3 ruter i hver ramme, trolig fra første halvdel av 1800-tallet. Originalt listverk. Det er også to dører i rommet. Den ene er en firefyllingsdør i sveitserstil, trolig fra slutten av 1800-tallet. Originalt listverk, hengsler og dørhåndtak. Den andre døren er trolig noe eldre. Det er en trefyllingsdør med originalt listverk i senempirestil. Originale hengsler og nytt dørhåndtak.

Figur 9. Vindu på sørveggen

Figur 10. Dør på nordveggen

Figur 11. Dør på østveggen

Rom 1.2 – Stue

Rommet ligger i bygningens nordvestre hjørne, og har opprinnelig vært brukt til stue. Med unntak av vindu og dører er rommet i sin helhet modernisert i nyere tid.

Det er ett vindu i rommet, et seksramsvindu hvor de tre nedre rammene er todelt med sprosse, og de tre øvre rammene har en rute, slik at ruteinndelingen blir 3 x 3. Det er to dører i rommet. Den ene er en firefyllingsdør i sveitserstil, trolig fra slutten av 1800-tallet. Orignalt listverk, hengsler og dørhåndtak. Den andre døren er sannsynligvis en kopi av en eldre empiredør. Det er en trefyllingsdør med originalt listverk i senempirestil. Orignale hengsler og eldre låsskilt.

Figur 12. Vindu på nordveggen

Figur 13. Dør på sørveggen

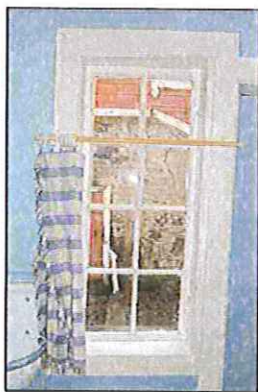

Figur 14. Dør på østveggen

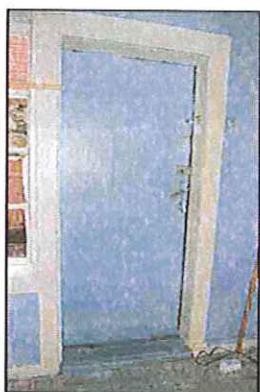
Rom 1.3 – Gang

Rommet ligger helt nord i bygningen, øst for rom 1.2. Det er i nyere tid bygget inn toalett (rom 1.5) og bad (rom 1.6) i det som var sørlige del av rommet. Opprinnelig var det grue og bakerovn her. Det er bevart et gammelt vindu og tre eldre dører, samt eldre panel på tre vegger. Med unntak av dette er rommet modernisert.

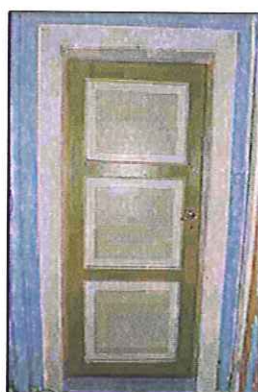
Vinduet er et ettramsvindu med 2 x 4 ruter. Det er trolig fra første halvdel av 1800-tallet, men kan også være fra 1700-tallet. Ytterdøra på nordveggen er en tofyllingsdør kledd med glattpanel på innsiden. Trolig fra 1800-tallet. Dørene på øst- og vestveggen er trefyllingsdører i empirestil. Det er mulig at dørbladet i døra på vestveggen er en kopi.

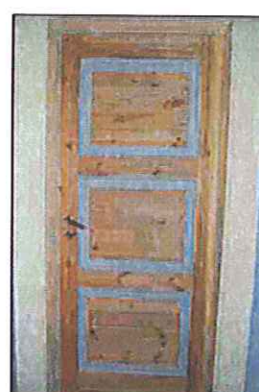
Figur 15. Vindu på nordveggen

Figur 16. Dør på nordveggen

Figur 17. Dør på østveggen

Figur 18. Dør på vestveggen

Rom 1.4 – Bad

Nytt bad, i sin helhet moderne (1970-tallet?).

Rom 1.5 – Toalett

Nytt toalettrom, i sin helhet moderne (1970-tallet?).

Rom 1.6 – Kjøkken

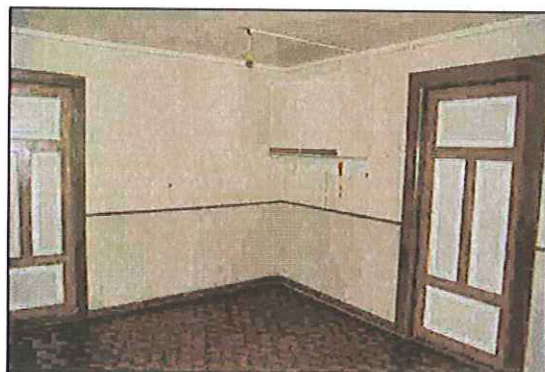
Rommet ligger nord i bygningen, øst for rom 1.3. Det er i nyere tid satt inn moderne kjøkkeninnredning på nordveggen, og det er et nyere gulvbelegg (1970-tallet?). Nord- og vestveggen har i tillegg delvis moderniserte overflater. I nordøstre hjørne ser man spor i taket etter veggen til spiskammeret som tidligere stod litt lenger inne i rommet.

Himlingen er av malt glattpanel med gamle, profilerte lister mot veggene. Sør- og østveggen har eldre, malt glattpanel med brystningslist. Vestveggen har noe nyere staffpanel under brystningslisten og fliser og malt tapet over. I sørvestre hjørne er en hvitmalt brannmur fra gulv til tak. Ildstedet er fjernet.

Det er ett vindu i rommet av samme type som i rom 1.2. Det er også tre dører i rommet. To av dem er firefyllingsdører i sveitserstil, og den tredje en noe eldre trefyllingsdør i empirestil. Eldre, glatt listverk rundt dørene.

Figur 19. Kjøkkenet sett fra sørvest

Figur 20. Kjøkkenet sett fra nordvest

Figur 21. Kjøkkenet sett fra nordøst

Figur 22. Kjøkkenet sett fra sørøst

Rom 1.7 – Spiskammer

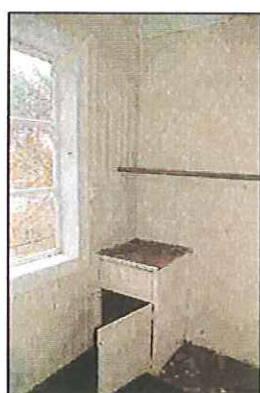
Spiskammeret ligger i bygningens nordøstre hjørne. Vestveggen har tidligere stått noe lenger vest, og sørveggen trolig litt lenger nord. Jon Glærum, tidligere eier av Dalen gård, har tegnet en skisse over planløsningen slik den var ved århundreskiftet. Hvis tegningen stemmer, ble flyttingen av veggene i dette rommet gjort på 1900-tallet.

Rommet har himling av synlig bjelkelag med trebord over. Malt. Veggene er kledd med malt staffpanel mot øst og nord, og med malt glattpanel mot sør og vest. På gulvet er det lagt et nyere gulvbelegg, men det gamle tregulvet er synlig i søndre del av rommet. Det er mulig at sørveggen tidligere fulgte kanten av gulvbelegget.

Det er et vindu og en dør i rommet. Vinduet er et toramsvindu med 1 x 3 ruter i hver ramme, trolig fra første halvdel av 1800-tallet. Døra er en firefyllingsdør i sveitserstil, trolig fra slutten av 1800-tallet. Originalt listverk rundt dør og vindu.

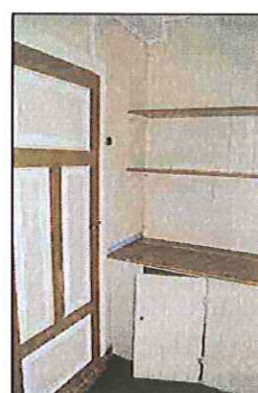
Figur 23. Spiskammeret sett fra sørvest

Figur 24. Spiskammeret sett fra nordvest

Figur 25. Spiskammeret sett fra nordøst

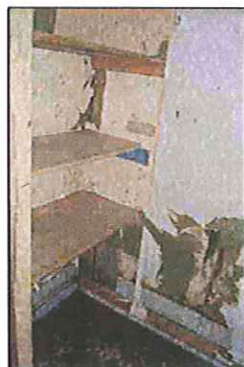

Figur 26. Spiskammeret sett fra sørøst

Rom 1.8 – Kott

Et lite kott øst i bygningen, sør for rom 1.7. I følge Jon Glærum's skisse over planløsningen ved århundreskiftet var det ikke noe kott her, men et soverom som også inkluderte en del av rom 1.9.

Kottet har himling med synlig bjelkelag og trebord over. Malt. Veggene er tapetsert i flere lag som er revet av her og der. Gulvet har et mønstret gulvbelegg, trolig fra omkring 1920. Døra til kottet er en firefyllings krysspostdør, hvor øverste fylling er erstattet med glass. Døra er sannsynligvis fra tidlig på 1900-tallet.

Figur 27. Kottet sett fra sørøst

Figur 28. Kottet sett fra sørvest

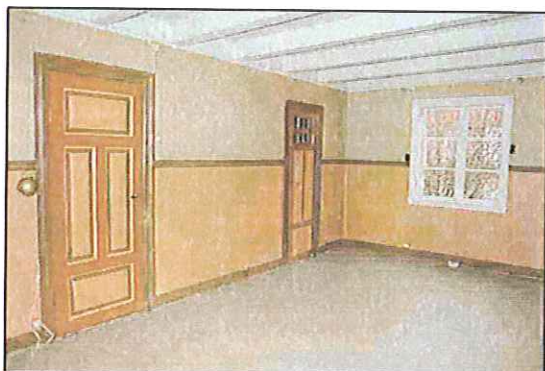

Figur 29. Gulvbelegg

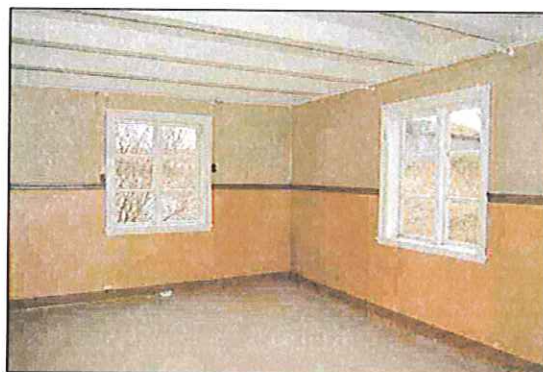
Rom 1.9 – Stue

Stuen ligger i bygningens sørøstre hjørne. Tidligere skal rommet ha vært avdelt med en skillevegg som stod like øst for det østre av de to vinduene på sørveggen. I rommet er det bevart original himling og eldre dører og vinduer. Med unntak av dette er rommet modernisert.

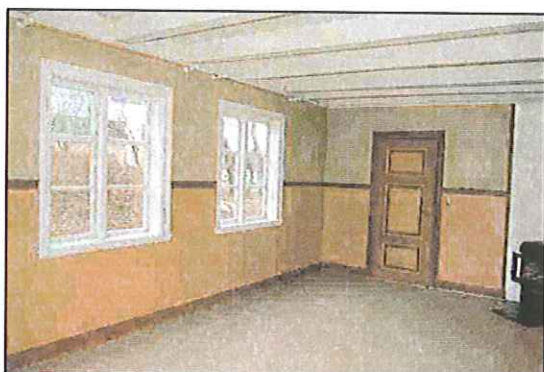
Himlingen er av synlig bjelkelag med trebord over. Malt. Det er tre vinduer, alle toramsvinduer med 1 x 3 ruter i hver ramme, trolig fra første halvdel av 1800-tallet. På nordveggen er det en firefyllingsdør i sveitserstil (sent 1800-talls), og en smalere dør til kottet (se beskrivelse under rom 1.8). På vestveggen er det en noe eldre trefyllingsdør i empirestil.

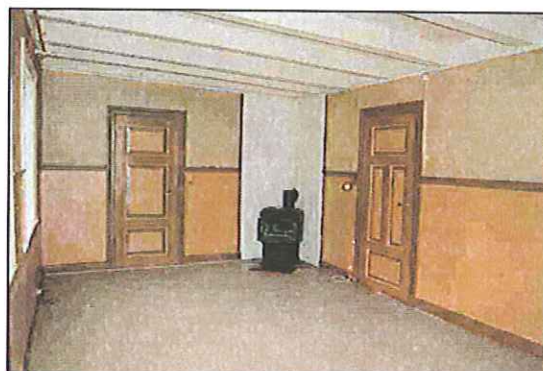
Figur 30. Stua sett fra sørvest

Figur 31. Stua sett fra nordvest

Figur 32. Stua sett fra nordøst

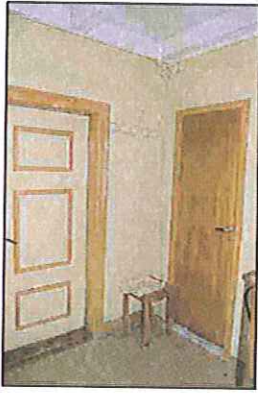

Figur 33. Stua sett fra sørøst

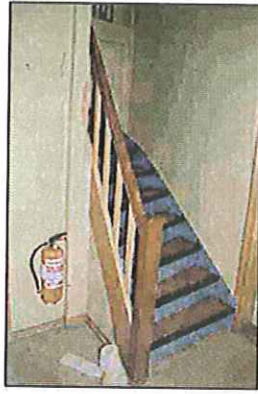
Rom 1.10 – Gang

Rommet ligger mellom østre og vestre stue. Det har ytterdør på sørveggen og trapp opp til andre etasje. Det er lagt et moderne gulvbelegg på gulvet og satt inn en ny dør på nordveggen (1950-tallet?). Trappen er også av nyere dato (første halvdel av 1900-tallet). Med unntak av disse nyere elementene er rommet bevart med sitt gamle interiør, trolig i sin helhet fra 1800-tallet.

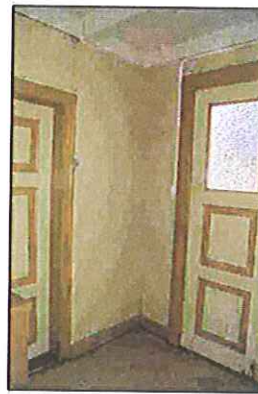
Himlingen er av synlig bjelkelag med trebord over og veggene er kledd med glattpanel. Både himling og vegger er malt. Dørene på øst- og vestveggen er begge gamle trefyllingsdører i empirestil med originalt listverk rundt. Ytterdøra på sørveggen er en eldre, tofløyet fyllingsdør hvor den øverste fyllingen i hvert av dørbladene er erstattet med glass. Glasset er av nyere dato.

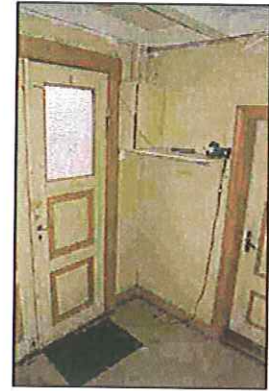
Figur 34. Gangen sett fra sørsøt

Figur 35. Gangen sett fra sørvest

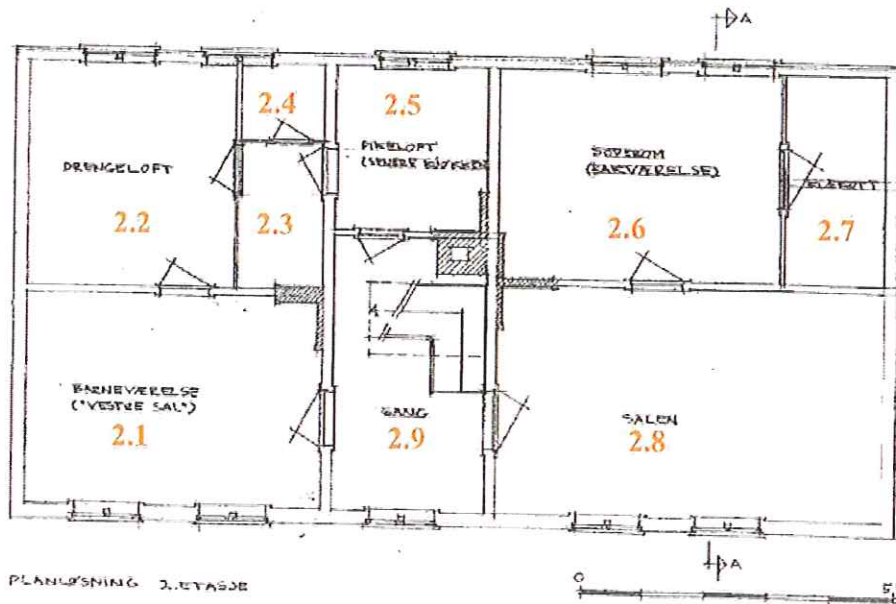

Figur 36. Gangen sett fra nordvest

Figur 37. Gangen sett fra nordøst

Andre etasje

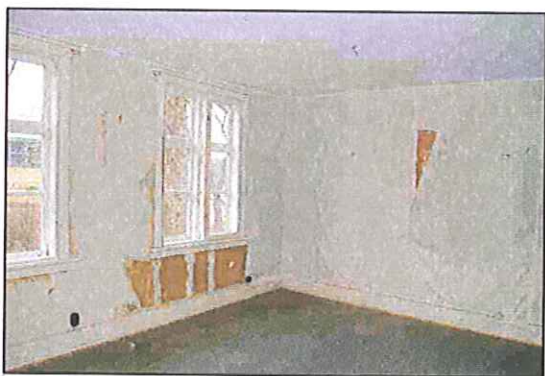

Figur 38. Planløsning 2. etasje. Christ Allan Sylthe 1995 (etter Karl Ragnar Gjertsen).

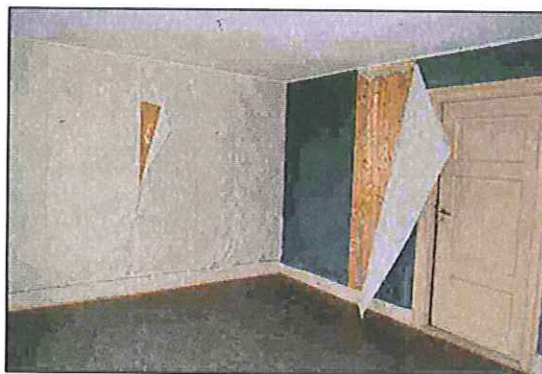
Rom 2.1 – Barneværelse ("Vestre sal")

Rommet ligger i bygningens sørvestre hjørne og har vært brukt til barneværelse. Med unntak av dører, vinduer og noe eldre listverk er rommet i sin helhet modernisert.

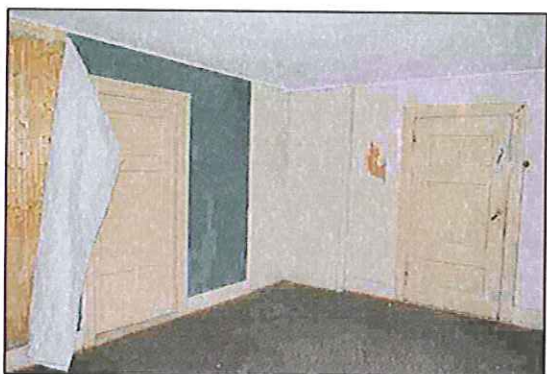
Det er to dører og to vinduer i rommet. Døra til rom 2.2 er en enkel trefyllingsdør i empirestil. Trolig fra første halvdel av 1800-tallet. Døra til rom 2.9 er en noe eldre trefyllingsdør i louis-seize-stil med de karakteristiske riflene i fyllingene. Døra kan være fra slutten av 1700-tallet eller begynnelsen av 1800-tallet. Vinduene er av typen torams med 1 x 3 ruter i hver ramme, mulig fra første halvdel av 1800-tallet.

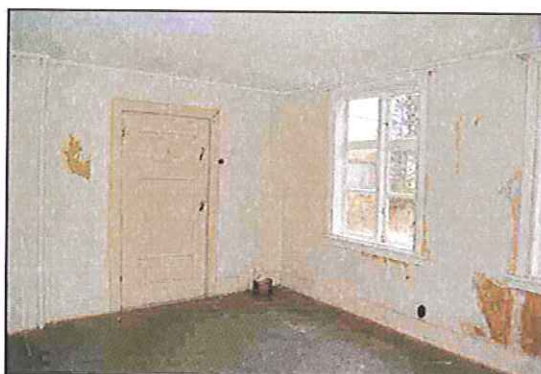
Figur 39. Rom 2.1 sett fra nordøst

Figur 40. Rom 2.1 sett fra sørøst

Figur 41. Rom 2.1 sett fra sørvest

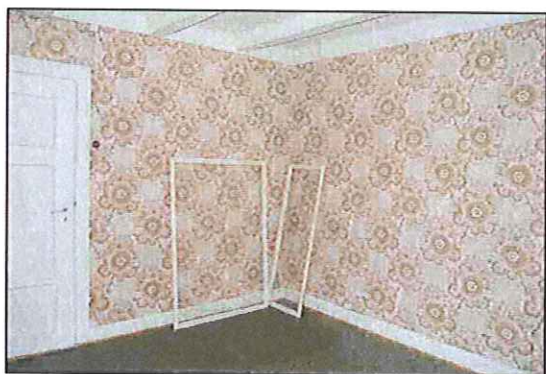

Figur 42. Rom 2.1 sett fra nordvest

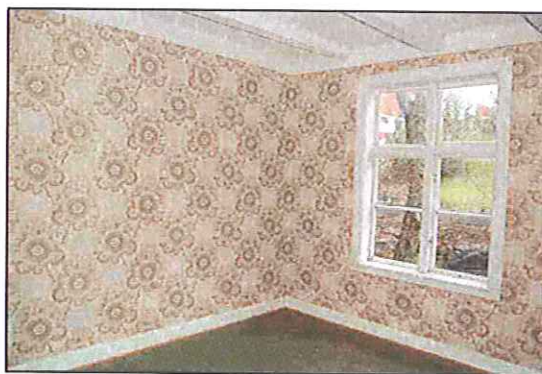
Rom 2.2 – Drengeloft

Rommet ligger i bygningens nordvestrehjørne og har vært brukt til drengeloft. Det er bevart eldre dører og vindu, samt noe listverk og en eldre himling. Ellers er overflatene modernisert.

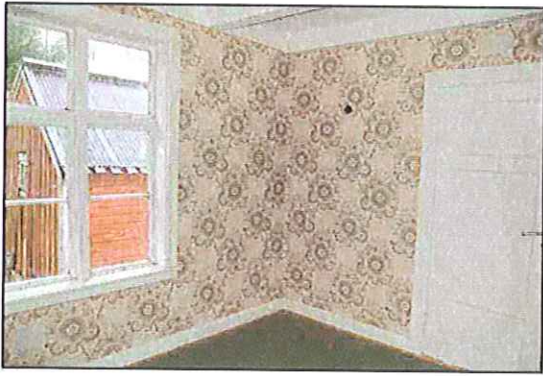
Himlingen er av synlig bjelkelag med nyere plater mellom bjelkene. Malt. Det er to dører i rommet, begge trefyllingsdører i empirestil, trolig fra første halvdel av 1800-tallet. Vinduet er et krysspostvindu hvor de nedre rammene er todelt med sprosse. Vinduet kan være fra andre halvdel av 1800-tallet.

Figur 43. Rom 2.2 sett fra nordøst

Figur 44. Rom 2.2 sett fra sørøst

Figur 45. Rom 2.2 sett fra sørvest

Figur 46. Rom 2.2 sett fra nordvest

Rom 2.3

Et lite rom øst for rom 2.2 som i følge Glærums planskisse er delt av fra drengeloftet (rom 2.2) etter århundreskiftet.

I himlingen er det synlig bjelkelag med plater mellom bjelkene. Malt. Veggkledningen er av ulike typer vertikalt, malt panel, og gulvet er et tradisjonelt tregulv med forholdsvis smale bord av lik bredde. Malt. I sørøstre hjørne er en brannmur fra gulv til tak. Ingen ildsted.

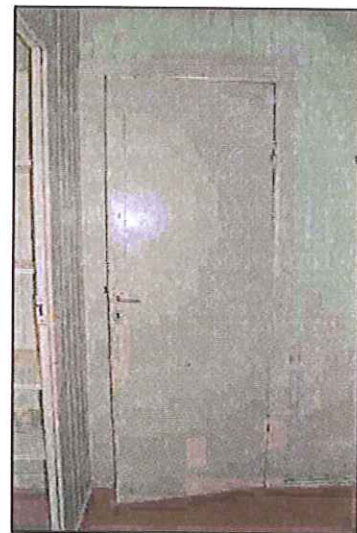
Det er tre dører i rommet. En trefyllingsdør i empirestil, trolig fra første halvdel av 1800-tallet, en dør sannsynligvis av samme type, men kledd med plate, og en enkel dør av staffpanel.

Figur 47. Rom 2.3 sett fra nord

Figur 48. Rom 2.3 sett fra sør

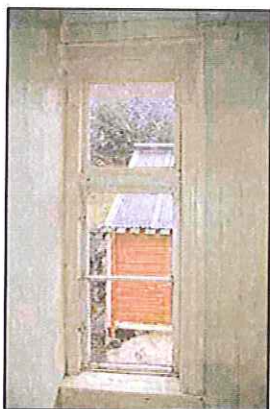
Figur 49. Dør på østveggen

Rom 2.4

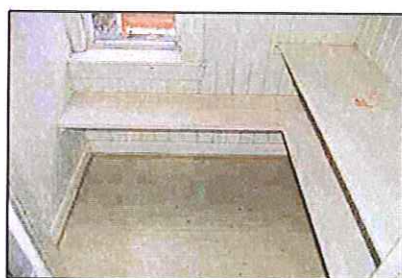
Et lite rom øst for rom 2.2 og nord for rom 2.3, som i følge Glærums planskisse er delt av fra drengeloftet (rom 2.2) etter århundreskiftet.

I himlingen er det synlig bjelkelag med plater mellom bjelkene. Malt. Veggkledningen er av ulike typer vertikalt, malt panel, og gulvet er et tradisjonelt tregulv med forholdsvis smale bord av lik bredde. Malt.

Vinduet på nordveggen er halvparten av et krysspostvindu av samme type som i rom 2.2. Andre halvpart er kledd igjen bak plater og tapet på rom 2.2. Vinduet er trolig fra andre halvdel av 1800-tallet. Døra inn til rommet er en enkel labankdør av staffpanel.

Figur 50. Vindu på nordveggen

Figur 51. Rom 2.4 sett fra sør

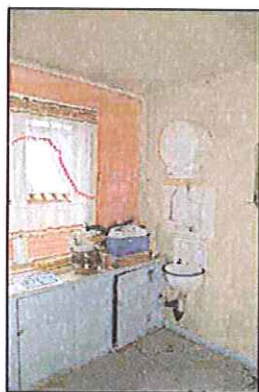

Figur 52. Rom 2.4 sett fra sør

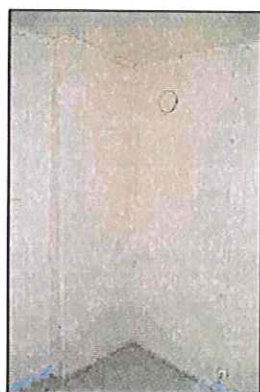
Rom 2.5 – Pikeloft (senere kjøkken)

Rommet ligger nord i bygningen, mellom rom 2.4 og 2.6. Tidligere ble dette rommet brukt til pikeloft, men det er etter århundreskiftet blitt bygget om til kjøkken. Et moderne funksjonsvindu er satt inn i nyere tid, det er lagt plater og moderne listverk i taket, og det er lagt et belegg på gulvet. Dørene, som trolig er eldre fyllingsdører, er i tillegg kledd med plater, og langs nordveggen er det bygget en kjøkkeninnredning av panel.

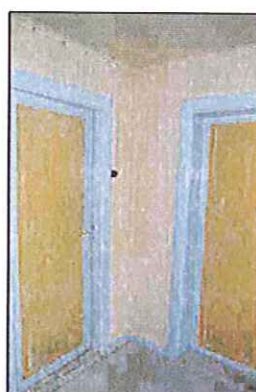
Veggflatene av malt staffpanel kan imidlertid være noe eldre, mulig fra slutten av 1800-tallet. Det samme gjelder dørene bak platene, dørlistverket og brannmuren i sørøstre hjørne.

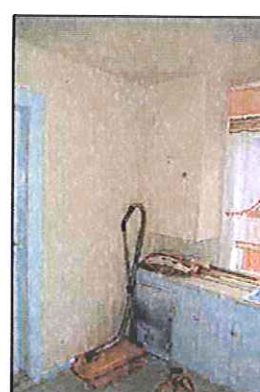
Figur 53. Rom 2.5 sett fra sørvest

Figur 54. Rom 2.5 sett fra nordvest

Figur 55. Rom 2.5 sett fra nordøst

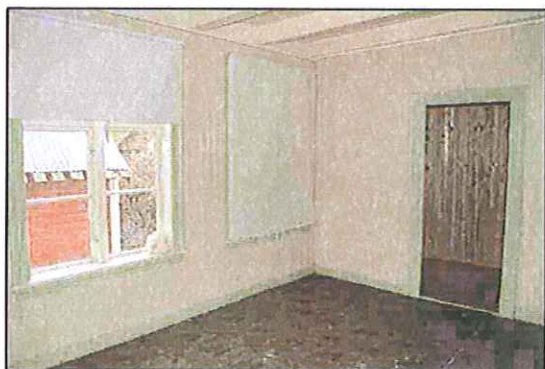
Figur 56. Rom 2.5 sett fra sørøst

Rom 2.6 – Soverom

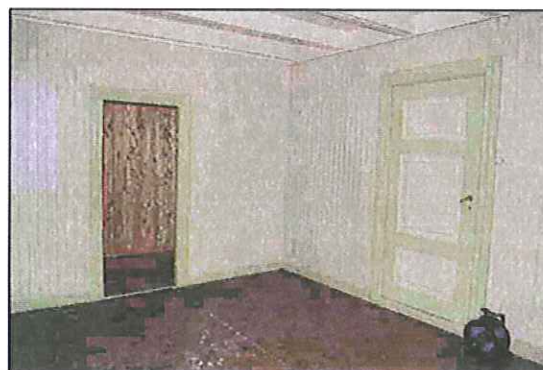
Rommet ligger nord i bygningen, mellom rom 2.5 og rom 2.7. Med unntak av gulvbelegget, som trolig er fra omkring 1920, og muligens veggkledningen, som kan være fra samme periode, er rommet godt bevart med sitt gamle interiør fra 1800-tallet.

Himlingen er av synlig bjelkelag med trebord over. Malt. Veggene er kledd med malt faspanel. I sørvestre hjørne er det en brannmur med røykrør som kommer gjennom sørveggen fra rom 2.8 og går inn i vestveggen mot skorsteinen.

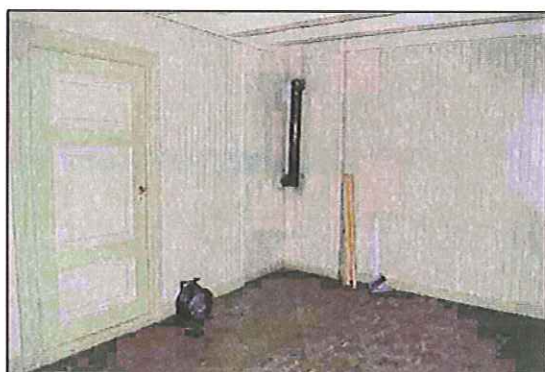
Det er to dører i rommet. Den ene er en tofyllingsdør med riflet listverk i louis-seize-stil. Døra kan være fra tidlig på 1800-tallet eller sent på 1700-tallet. Den andre er en større trefyllingsdør i empirestil. Også her med originalt listverk, hengsler og dørhåndtak. Det er også to vinduer i rommet, begge krysspostvinduer av samme type som i rom 2.2. Vinduene er trolig fra siste halvdel av 1800-tallet.

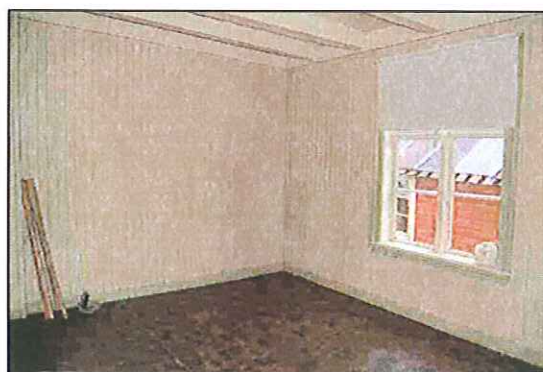
Figur 57. Rom 2.6 sett fra sørvest

Figur 58. Rom 2.6 sett fra nordvest

Figur 59. Rom 2.6 sett fra nordøst

Figur 60. Rom 2.6 sett fra sørøst

Rom 2.7 – Kleskott

Rommet ligger i bygningens nordøstre hjørne og har fungert som kleskott. Interiøret er i sin helhet ubehandlet og har høy grad av autenticitet.

Himlingen er av synlig bjelkelag med trebord over, gulvet er et gammelt tregulv med brede bord av lik bredde, veggene er kledd med glattpanel og faspanel, og døra er en tofyllingsdør, trolig fra tidlig på 1800-tallet eller sent på 1700-tallet.

Figur 61. Rom 2.7 sett fra nord

Figur 62. Rom 2.7 sett fra sør

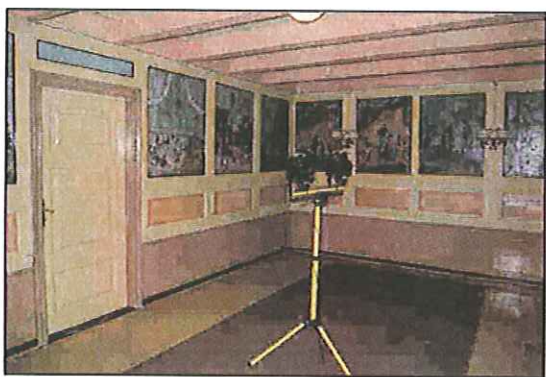
Figur 63. Rom 2.7. Gammelt tregulv

Rom 2.8 – Salen

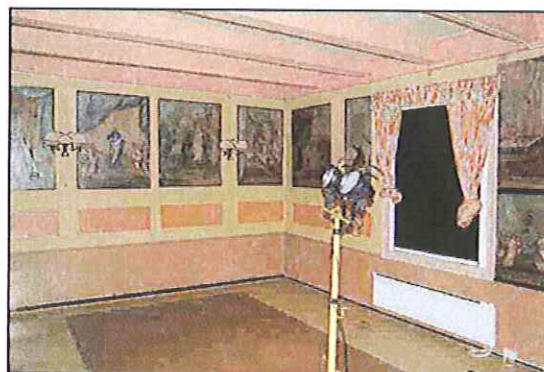
Salen ligger i bygningens sørøstre hjørne og er, med unntak av et moderne gulvbelegg og en nyere vedovn, godt bevart med sitt gamle interiør, trolig fra første halvdel av 1800-tallet.

Særlig spesielt og av svært høy både kunsthistorisk og kulturhistorisk verdi i dette rommet er en rekke veggmalerier datert til omkring 1780. Maleriene er montert som fyllinger i fyllingspanel på alle fire vegger. Under fyllingspanelet er det en lav brystning av malt, horisontalt glattpanel med halvstaff brystningslist. I himlingen er det synlig bjelkelag med trebord over, og stussbrett formet som en stor hulkillist.

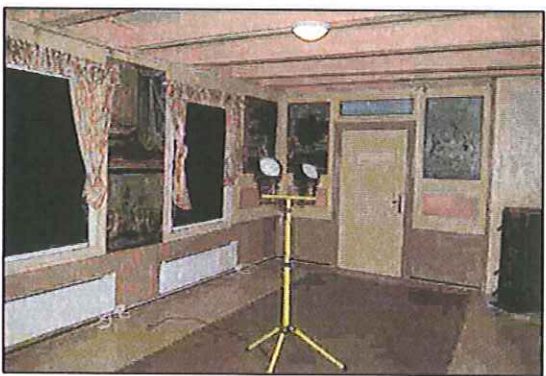
Det er to dører og to vinduer i rommet. Døra til rom 2.6 er en trefyllingsdør i empirestil med originalt listverk, hengsler og dørhåndtak, trolig fra første halvdel av 1800-tallet. Døra til rom 2.9 er en noe eldre trefyllingsdør i louis-seize-stil med de karakteristiske riflene i fyllingene. Døra kan være fra tidlig på 1800-tallet eller sent på 1700-tallet. Vinduene er av typen torams med 1 x 3 ruter i hver ramme. Sannsynligvis fra første halvdel av 1800-tallet.

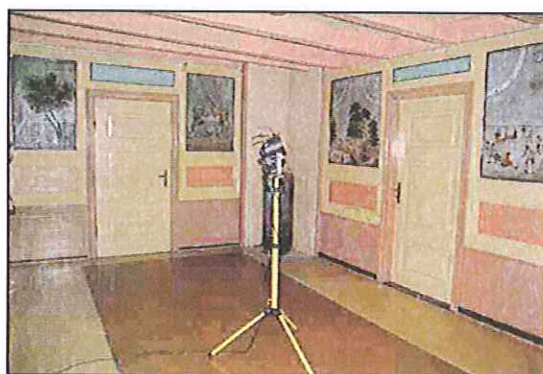
Figur 64. Salen sett fra sørvest

Figur 65. Salen sett fra nordvest

Figur 66. Salen sett fra nordøst

Figur 67. Salen sett fra sørøst

Maleriene

I 1995 var det bevart 27 malerier og 5 skrifttavler i Dalen gård. 17 av disse var, og er fremdeles, montert i salen (rom 2.8) i andre etasje. Ved salget av eiendommen til Kristiansund kommune ble imidlertid alle de løse maleriene som lå lagret i bygningen fordelt mellom de tre tidligere eierne, og slik fjernet fra bygningen. Noen av de løse maleriene har tidligere vært montert i et annet rom i andre etasje.

Maleriene er studert og datert til omkring 1780. Det er sannsynlig at det var Walter Miln som

fikk dem malt, og at de opprinnelig stod montert i en av hans bygninger ved Sørsundet i Kristiansund. Videre er det sannsynlig at Nicolay H. Knudtson kjøpte maleriene etter Miln og senere fikk dem montert i hovedbygningen på Dalen gård.

Kunstneren er ukjent. Motivene er hentet fra religion, etikk, vitenskap og kunst, bildene er påstått malt på en unorsk måte, og har en klar forbindelse til utlandet både i motivvalg og i tekster skrevet på dansk og engelsk. Likevel har eksperter hevdet at kunstneren må være norsk. Dette begrunnes blant annet i sammenligning med samtidig kirkekunst i Nord-Norge.

Maleriene har svært høy både kunsthistorisk og kulturhistorisk verdi, og det er svært viktig at de sikres for fremtiden.

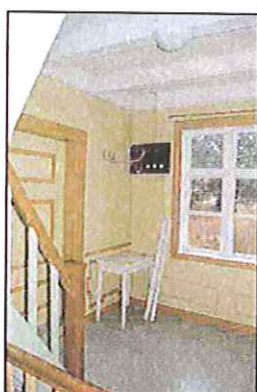
Rom 2.9 – Gang

Gangen ligger sør i bygningen, mellom rom 2.8 og rom 2.1. Fra rommet går det trapp ned til første etasje og trapp opp til kvistetasjonen.

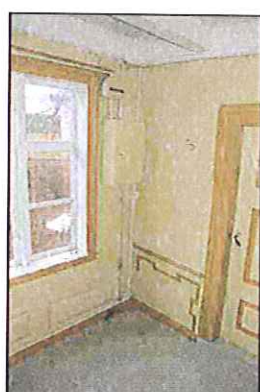
Spesielt i dette rommet er det som trolig er gjenbruk av bygningselementer fra gamle Kristiansund kirke (se avsnittet *Historie* lenger bak). Veggkledningen er for det meste av malt glattpanel, men med innslag av fyllingspaneler av ulike typer. Fyllingspanelene er sannsynligvis hentet fra den gamle kirken og satt opp her en gang på slutten av 1800-tallet.

Videre er det bevart original himling med synlig bjelkelag og trebord over. Malt. Gulvet er et tradisjonelt tregulv med forholdsvis smale bord av lik bredde. Malt. Gulvet kan være fra slutten av 1800-tallet eller første halvdel av 1900-tallet. Trappen er trolig fra første halvdel av 1900-tallet.

Det er tre dører og et vindu i rommet. To av dørene er gamle trefyllingsdører i louis-seize-stil, med de karakteristiske riflene i fyllingene. Disse er trolig fra begynnelsen av 1800-tallet eller slutten av 1700-tallet. Den tredje døra er sannsynligvis en nyere kopi av en gammel trefyllingsdør. Vinduet er et toramsvindu av samme type som i rom 2.8 og rom 2.1.

Figur 68. Gangen sett fra nordvest

Figur 69. Gangen sett fra nordøst

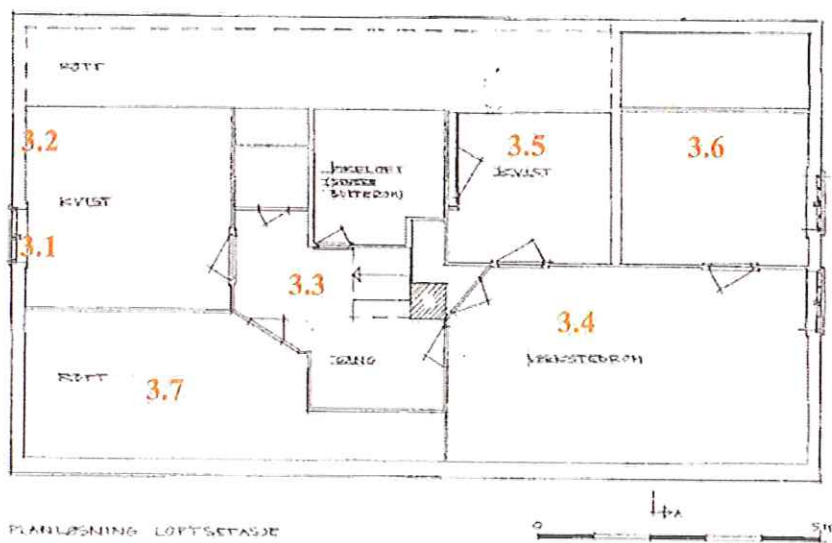

Figur 70. Gangen sett fra sørøst

Figur 71. Gangen sett fra sørvest

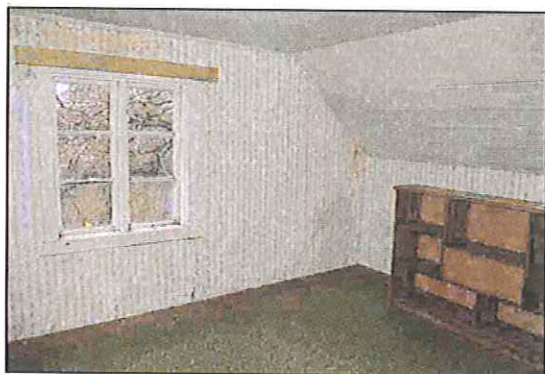
Loftetasje

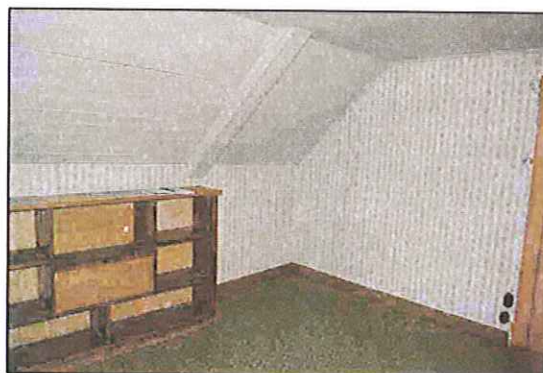
Figur 72. Planløsning loftetasje. Christ Allan Sylthe 1995 (etter Karl Ragnar Gjertsen).

Rom 3.1 – Kvist

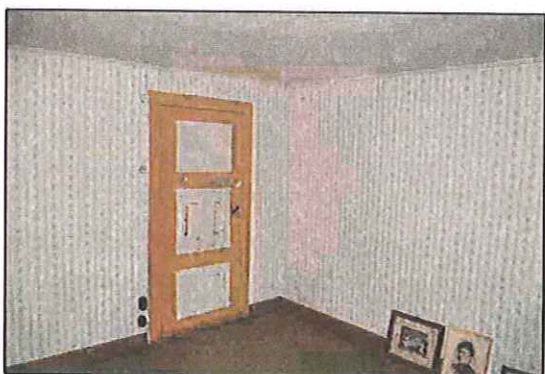
Rommet ligger helt vest i loftetasjen, nord for rom 3.7. Det er satt inn et vindu av nyere dato i vestveggen. Vinduet er et toramsvindu med 1 x 3 ruter. Det er også lagt moderne gulvbelegg på gulvet og satt opp moderne tapet på veggene. Himlingen er av malt glattpanel. Usikkert hvor gammel. Døra til rommet er en gammel trefyllingsdør i empirestil, trolig fra første halvdel av 1800-tallet.

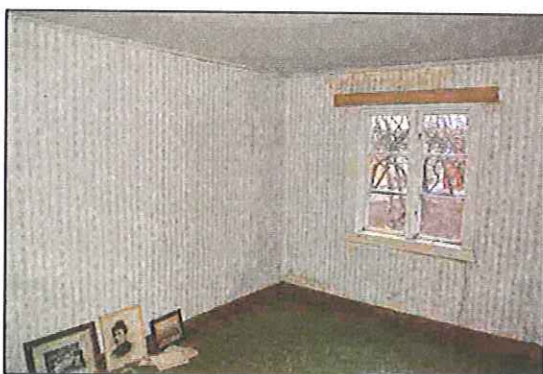
Figur 73. Kvisten sett fra sørøst

Figur 74. Kvisten sett fra sørvest

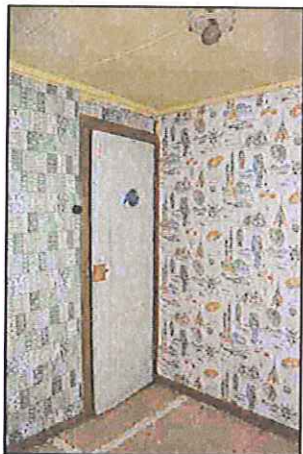
Figur 75. Kvisten sett fra nordvest

Figur 76. Kvisten sett fra nordøst

Rom 3.2 – Pikeloft (senere gutterom)

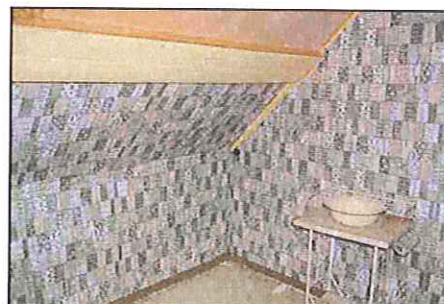
Pikeloftet ligger nord i loftsetasjen, vest for rom 3.5. Til rommet er det en svært spennende dør av særlig stor kulturhistorisk verdi (se beskrivelse under rom 3.3). Med unntak av denne er rommet i sin helhet modernisert i nyere tid.

Figur 77. Rom 3.2 sett fra nordøst

Figur 78. Rom 3.2 sett fra sørøst

Figur 79. Rom 3.2 sett fra sørvest

Rom 3.3 – Gang

Gangen ligger midt i loftsetasjen med trapp ned til andre etasje. Med unntak av to gamle dører er rommet i sin helhet modernisert.

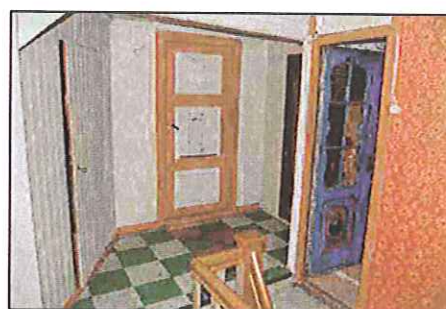
Døra til rom 3.1 er en trefyllingsdør i empirestil, trolig fra første halvdel av 1800-tallet. Den mest spesielle døra er den til rom 3.2. Dette er trolig en halvpart av en tofløyet 1700-tallsdør. Døra har en fylling nede med påmalt portrett av Isaac Barrow (1633-1677), matematiker og en av Isaac Newtons lærere. Over fyllingen er det et vindu med 2 x 3 ruter. Ramtreet er avsluttet i knekte buer rundt vinduet, slik at det får en typisk barokk- eller rokokkoform. Døra kan være så gammel som fra første halvdel av 1700-tallet, og har svært stor kulturhistorisk verdi.

Figur 80. Dør med portrett av Isaac Barrow.

Figur 81. Detalj fra dør til rom 3.2

Figur 82. Gangen sett fra sørøst

Rom 3.4 – Verkstedsrom

Rommet ligger i loftets sørøstre hjørne, og har i følge Glærums skisse tidligere fungert som verkstedsrom. Særlig interessant i dette rommet er gjenbruket av gamle bygningsdeler. En del av dem hentet fra gamle Kristiansund kirke.

I rommet er det synlig sperretak og et gammelt tregulv med brede bord av ulik bredde. Ubehandlete overflater. Veggkledningen er sammensatt av ulike typer horisontalt og vertikalt panel sammen med gjenbruk av fyllingspanel og dørblad som vegg. Mellom dørene til rom 3.5 og 3.6 er det blant annet et fyllingspanel som går fra gulv til tak, med rektangulære liggende fyllinger. Dette kan opprinnelig ha vært benkevanger i gamle Kristiansund kirke. Øst for døren til rom 3.6 er veggens bygget opp av en gammel enfyllings kirkedør stablet oppå et fyllingspanel. I rommets nordvestre hjørne er det en skråstilt vegg med inngangsdør til et lite kott. I den skråstilte vegg finner vi blant annet gjenbruk av en gammel, riflet louis-seize-list, og opp mot taket er veggens avsluttet med en vindusbekroning av samme type som man finner i hovedfasaden (med tannsnittbord). Selve dørbladet er en gammel enfyllingsdør, mulig fra 1700-tallet.

Døren til rom 3.5 er en gammel trefyllingsdør i empirestil, trolig fra første halvdel av 1800-tallet, og døren til rom 3.6 er en noe nyere fyllingsdør med en fylling nede og sprosset vindu over (sent 1800- eller tidlig 1900-talls). I østveggen er det et gammelt toramsvindu med 2 x 3 ruter i hver ramme. Vinduet er trolig fra 1700-tallet.

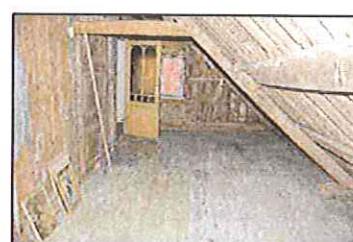
Lent mot vegg i nordøstre hjørne står det to svært interessante løse vinduslemmer. Lemmene har påmalte vindusrammer med 1 x 3 ruter, slik at de passer over de seksdelte empirevinduene. Særlig interessant er det at malingen har bleknet og fram kommer et underliggende malingslag som viser en annen vindustype. Så vidt synlig er et smårutet vindu, trolig med 2 x 4 ruter i rammen. Vinduslemmene antyder altså at bygningen tidligere kan ha hatt smårutete vinduer.

Figur 83. Vindu på østveggen. Til venstre i bildet lemmer med påmalt vindu.

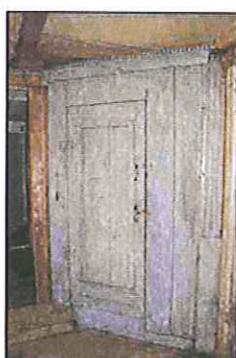
Figur 84. Rom 3.4 sett fra øst

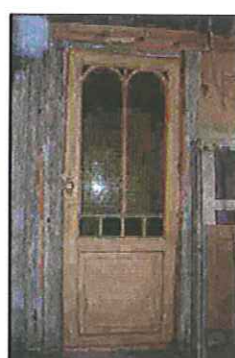
Figur 85. Rom 3.4 sett fra vest

Figur 86. Kledning, trolig av gamle kirkebenkvanger

Figur 87. Skråstilt vegg med dør til kott

Figur 88. Dør til rom 3.6

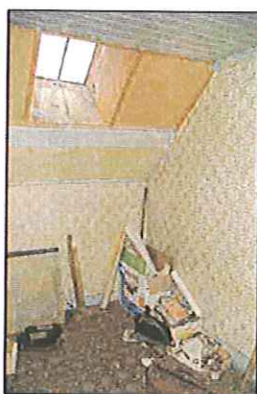
Rom 3.5 – Kvist

Kvisten ligger nord i loftet, vest for rom 3.6. I rommet er det bevart en gammel trefyllingsdør i empirestil, trolig fra første halvdel av 1800-tallet, en gammel vedovn i sørvestre hjørne, og himlingen kan være fra andre halvdel av 1800-tallet.

Med unntak av disse eldre elementene, kan interiøret dateres til tidlig på 1900-tallet. Mønstertapet på veggene, mønstret gulvbelegg på gulvet og plater i skråtaket.

Figur 89. Rom 3.5 sett fra sørøst

Figur 90. Rom 3.5 sett fra sørvest

Figur 91. Rom 3.5 sett fra nordvest

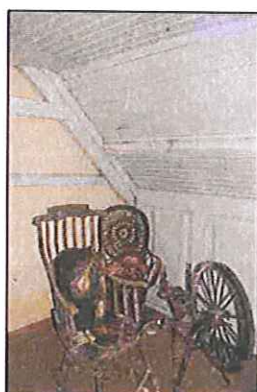

Figur 92. Rom 3.5 sett fra nordøst

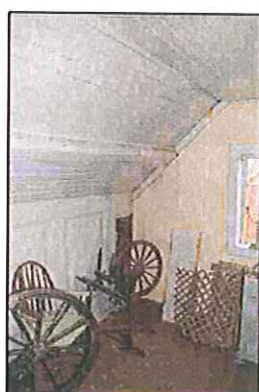
Rom 3.6

Rommet ligger i loftets nordøstre hjørne, og er ikke tegnet inn på Jon Glærums skisse over planløsningen ved århundreskiftet. Om skissen stemmer betyr dette at rommet er blitt avdelt fra verkstedsrommet (rom 3.4) tidlig på 1900-tallet. Både døren (se beskrivelse under rom 3.4), tapetet og det mønstrede gulvbelegget stemmer med en datering til tidlig på 1900-tallet.

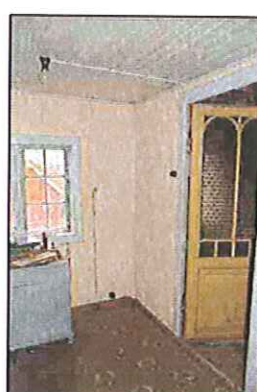
Himlingen er av malt staffpanel og nordveggen er kledd med et fyllingspanel som trolig er gjenbruk fra gamle Kristiansund kirke (kirkebenkvanger eller fyllingspanel fra galleriet i koret). I østveggen er det et gammelt toramsvindu med 2 x 3 ruter i hver ramme, trolig fra 1700-tallet.

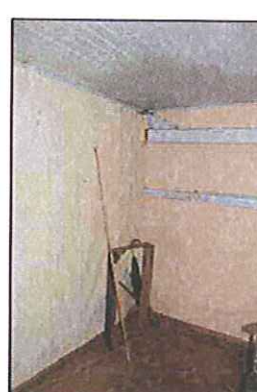
Figur 93. Rom 3.6 sett fra sørøst

Figur 94. Rom 3.6 sett fra sørvest

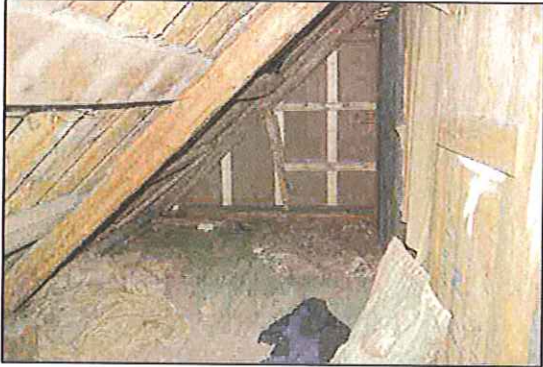
Figur 95. Rom 3.6 sett fra nordvest

Figur 96. Rom 3.6 sett fra nordøst

Rom 3.7 – Kott

Kottet ligger i loftets sørvestre hjørne. Rommet har synlige takkonstruksjoner (sperretak) og et gammelt tregulv av brede bord med ulik bredde. Veggene er kledd med ulike typer panel, papir og plater. Vestveggen ser ut til å være av en nyere dato. Alle overflater er ubehandlet. Døra inn til kottet er en enkel labankdør.

*Figur 97.
Kottet sett fra
øst*

LÅVE

Figur 98. Låven sett fra sørvest

Eksteriør

Låven er en lang trebygning med sokkel av fuget naturstein mot øst og nyere betong mot vest. Natursteinsmuren er kalket og betongmuren er malt hvit. Hovedetasjen er satt opp i stavlinekonstruksjon, utvendig kledd med eldre tømmermannspanel, trolig noe nyere låvepanel og nyere bølgeblekkplater. Hovedetasjen er rødmalt. Taket er et vanlig saltak teknet med underlagspapp med sløyfelekter. På vestsiden av bygningen er det i nyere tid satt opp en moderne, liten melkebod i betong med et forholdsvis flatt pulttak teknet med bølgeblekk.

Figur 99. Låven sett fra sør

Figur 100. Låven sett fra sørøst

Figur 101. Låven sett fra nordøst

Mot vest har bygningen fire nyere vinduer i sokkelen, to på selve låvebygningens vestvegg og to på melkebodens. Vinduene er ettramsvinduer med 2 x 3 ruter. Vestveggen har også en moderne dør i sokkelen.

Mot sør har bygningen sju vinduer. Tre av dem er av samme type som vinduene på vestveggen og befinner seg i den nyere delen av sokkelen (betongdelen). I hovedetasjen er det fire noe eldre toramsvinduer med 1 x 3 ruter i hver ramme. Videre er det fire dører på sørveggen. En av dem er en gammel, tofløyet låvedør i labankkonstruksjon, hvor det ene dørbladet er delt i to, i et øvre og et nedre. En tradisjonell låvebru leder opp til denne døra som er inngangen til hovedetasjen. De tre andre dørene befinner seg i den eldre delen av

sokkelen (natursteinsdelen). Det er en smal dør kledd med horisontalt, smalt panel, en bredere, tofløyet labankdør og en eldre dør kledd med panel lagt i fiskebensmønster. Alle de tre dørene i sokkelen har overlysvinduer.

Østveggen har to vinduer i sokkeletasjen, et nyere toramsvindu med 1 x 3 ruter i hver ramme og et som er tildekket med treplate.

Mot nord er det et tildekket vindu i sokkelen og tre nyere vinduer i hovedetasjen. Vinduene i hovedetasjen er et ettrams med en rute, et torams med 1 x 3 ruter i hver ramme og et trerams med 1 x 3 ruter i hver ramme.

Figur 102. Målskisse av låven.
Tore Stokke 2008. Alle mål i cm.

2/12-2008
Tore Stokke

Figur 103. Vindu på sørveggen

Figur 104. Dør på sørveggen

Figur 105. Vindu på vestveggen

Figur 106. Låvedør på sørveggen

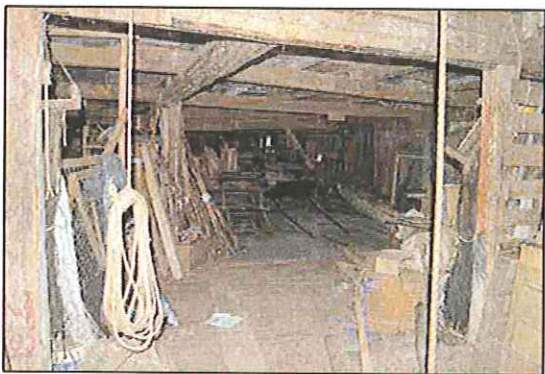
Figur 107. Dører på sørveggen

Interiør

Det er kun interiøret i hovedetasjen som inngår i fredningen. Hovedetasjen er i ett stort låverom, med unntak av en liten del mot sør som er snekkerverksted. I det store rommet er det synlige bygningskonstruksjoner. Vegger av stavlinekonstruksjon med ytterpanel bak, bjelkelag, delvis med trebord eller plater liggende over bjelkene og synlig sperretak med delvis ny taktro. Bevart gammelt tregulv. Overflatene er for det meste ubehandlet. Noe ytterpanel er malt på innsiden. Rommet brukes i dag som lager. Noe av det som ligger lagret her har trolig ligget svært lenge. Blant annet ligger det lagret en hel del bygningselementer fra den gamle kirken i Kristiansund (bygningselementer av samme type som er gjenbrukt i hovedbygningen, rulleboden og lekestua).

Snekkerverkstedet er et lite rom bygget av lette panelvegger. I verkstedet er fortsatt både høvelbenk og en del snekkerverktøy på plass. Rommet er i en etasje med himling av synlig bjelkelag og trebord over. Også her er det bevart gammelt tregulv. Ubehandlete overflater.

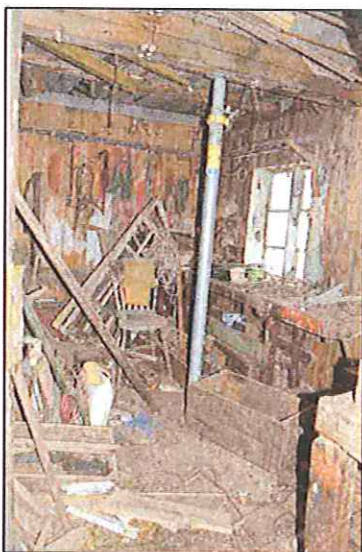
Hovedkonstruksjonene i etasjen er mest sannsynlig fra 1800-tallet. Både det store låverommet og snekkerverkstedet har stor grad av autenticitet.

Figur 108. Låverommet sett fra øst

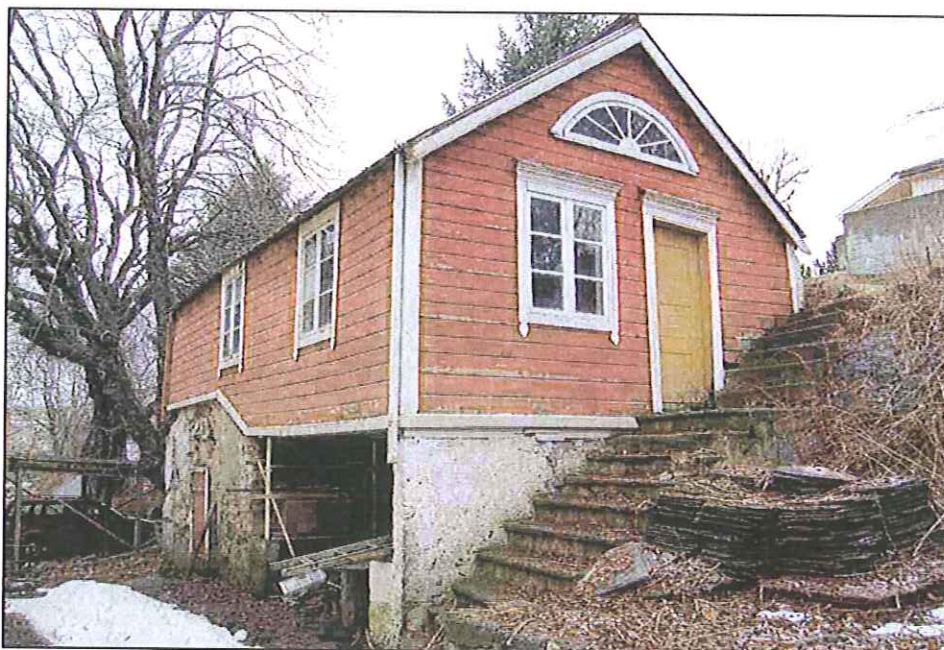

Figur 109. Lagrede bygningselementer fra gamle Kristiansund kirke

Figur 110. Snekkerverksted

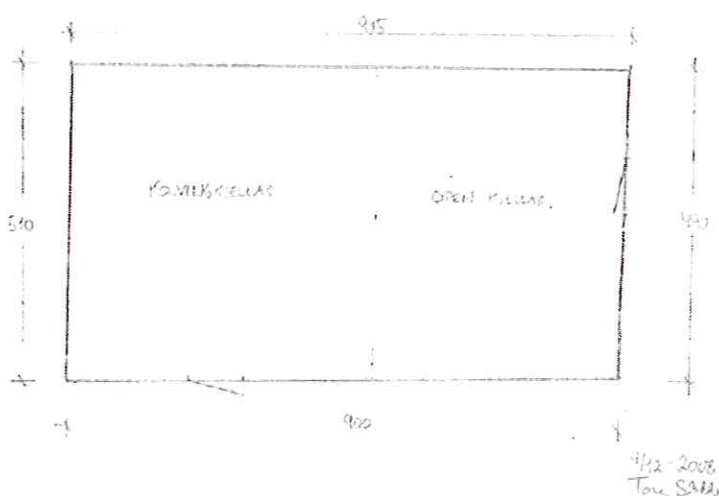
MELKEKJELLER/RULLEBOD

Figur 111. Melkekjelleren/rulleboden sett fra sørøst

Eksterior

Melkekjelleren/rulleboden er en liten, avlang trebygning som ligger i hellingen like nord for hovedbygningen. Selve melkekjelleren er i vestre del av sokkeletasjen. Denne er satt opp i fuget og delvis pusset naturstein, og har en hvelving innvendig, murt opp av teglstein. Melkekjelleren ble trolig bygget av Walter Miln omkring 1770. Østre del av sokkelen er et åpent rom som blant annet har vært brukt til tørkeplass for klær. Over Melkekjelleren og tørkeplassen er det bygd en etasje i tre. Denne er satt opp i bindingsverk kledd med horisontalt panel mot sør og øst, og vertikalt tømmermannspanel mot vest. Nordveggen er støpt i betong. Etasjen i tre ble bygget på slutten av 1800-tallet og har vært brukt til rullebod. Bygningen har saltak (sperretak) tekket med bølgeblekk.

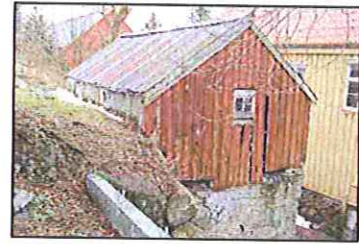
Figur 112. Målskisse av melkekjelleren/rulleboden.
Tore Stokke 2008. Alle mål i cm.

Figur 113. Bygningen sett fra nordøst

Figur 114. Bygningen sett fra nord

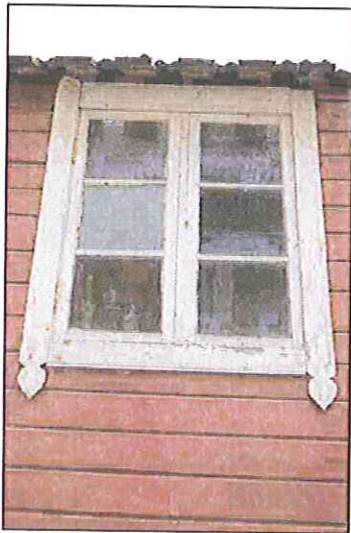
Figur 115. Bygningen sett fra nordvest

Mot sør er det to vinduer i rullebodetasjen. Vinduene er av typen torams med 1 x 3 ruter i hver ramme, og de er trolig fra slutten av 1800-tallet. I sokkelen er det et lite vindu (en rute) og en enkel labankdør til melkekjelleren. Døra har store originale hengsler og kan være fra 1800-tallet eller muligens 1700-tallet.

Østveggen har et toramsvindu av samme type som på sørveggen og et segmentformet lunettvindu i gavlen. Lunettvinduet er gjenbruk fra gamle Kristiansund kirke. Østveggen har også en okerfarget trefyllingsdør, trolig like gammel som rulleboden.

Siden bygningen ligger i bratt helling er betongveggen mot nord svært lav. Det er likevel to vinduer i veggen, ettramsvinduer med 1 x 3 ruter. Vinduene kan være like gamle som rulleboden.

Mot vest har bygningen et lite ettramsvindu med 1 x 2 ruter, trolig like gammelt som rulleboden.

Figur 116. Vindu på sørveggen

Figur 117. Dør på østveggen

Figur 118. Dør på sørveggen

Interiør

Bygningen var ikke tilgjengelig for registrering innvendig under dokumentasjonen. Interiøret har stor grad av autenticitet og inneholder blant annet mye gjenbrukt bygningsmateriale fra gamle Kristiansund kirke. Melkekjelleren har en svært verdifull himling av murt teglstein. Interiøret i hele bygningen inngår derfor i fredningen.

LEKESTUE

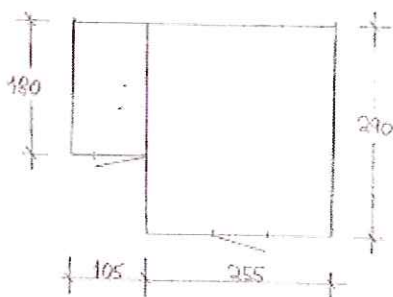

Figur 119. Lekestua sett fra sørøst

Eksteriør

Lekestua er en liten, sjarmerende bygning som ligger inntil bergveggen mot nord mellom hovedbygningen og låven. Den ble trolig satt opp midt på 1880-tallet, og den har i dag samme utseende på eksteriøret som den hadde i 1910. Kanskje har den bevart eksteriør helt fra 1880-tallet. Lekestua er satt opp i bindingsverk og kledd med horisontalt, gulmalt panel. Mot vest er det et lite tilbygg med egen dør. Taket er et vanlig saltak (sperretak) tekket med bølgeblekk.

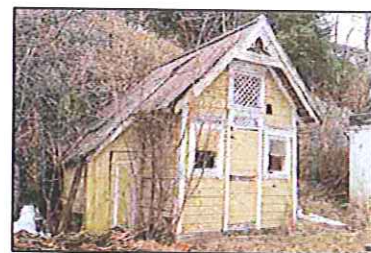
Bygningen har tre vinduer og to dører. Vinduene er ettramsvinduer, rikt dekorert med gjenbrukte bygningselementer fra gamle Kristiansund kirke. Også over hoveddøren er det gitterdekor fra den gamle kirken. Døren er ellers en enkel, panelkledd labankdør. Døren i tilbygget er en liten enfyllingsdør. Lekestua har tidligere vært brukt til hønsehush.

Figur 120. Målskisse av lekestua. Tore Stokke 2008.
Alle mål i cm.

Interiør

Interiøret i lekestua inngår ikke i fredningen.

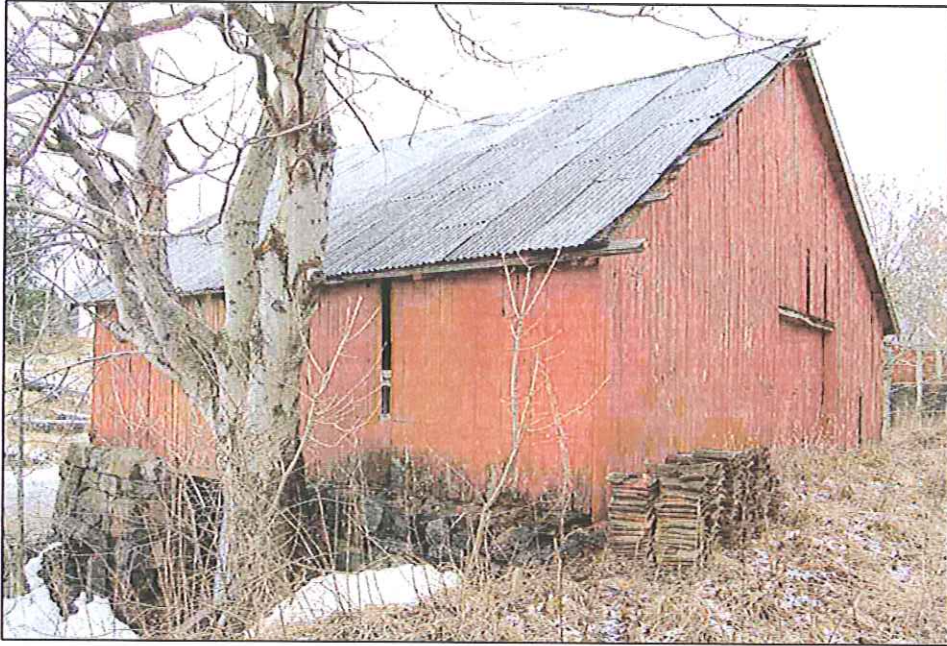

Figur 121. Lekestua sett fra sørvest

Figur 122. Vindu i gavlen

FRAUHUS

Figur 123. Frauhuset sett fra nordøst

Eksteriør

Frauhuset ligger like øst for låven og er en enkel bygning i en etasje satt opp i bindingsverk og kledd med vertikalt, rødmalt låvepanel. Bygningen står på en kraftig, dobbel natursteinsmur som stikker ca en halv meter utenfor vegglivet. Taket er et vanlig saltak (sperretak) tekket med bølgeblekk mot øst og teglstein mot vest.

Inngangen til bygningen er på nordsiden via en tofløyet dør av enkel labankkonstruksjon. I sokkelen er det en stor åpning i muren på østsiden. Det er ingen dør i åpningen.

Frauhuset har en spesiell historie. Før det ble ordnet med offentlig renovasjon i byen var det bybøndene som stod for tømning av utedoene. Avfallet fra tømningen ble lagret i dette huset som på folkemunne ble kalt "skithuset". Avfallet ble senere brukt til gjødsel.

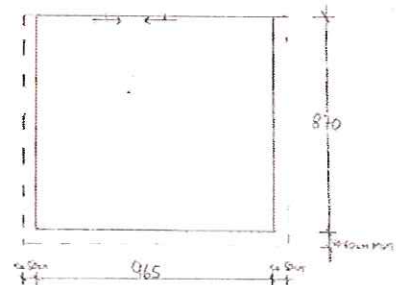
Frauhuset som står på Dalen gård i dag ble trolig bygget i 1914, men det stod også tidligere et frauhus på samme sted. Det er mulig at det bare ble gjort en ombygging av eksisterende hus i 1914. Det gamle frauhuset hadde spontekket saltak som lå rett ned på murene.

Figur 124. Frauhuset sett fra sørvest

Figur 125. Frauhuset sett fra nord

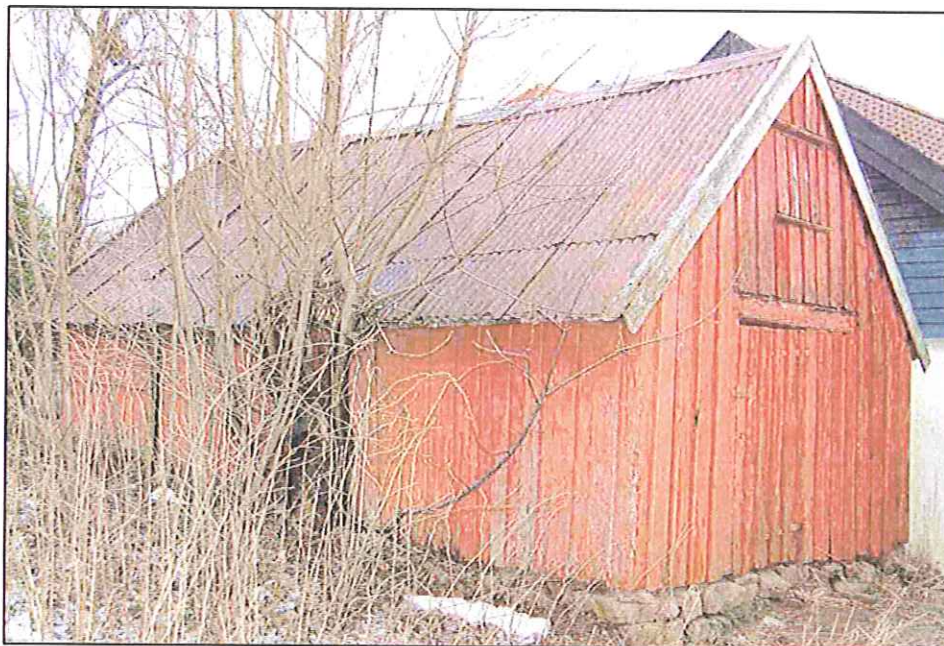

Figur 126. Målskisse av frauhuset. Tore Stokke 2008. Alle mål i cm.

Interiør

Interiøret i frauhuset inngår ikke i fredningen.

SMIE

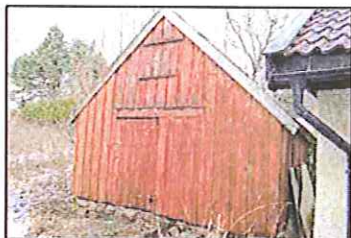
Figur 127. Smia sett fra sørvest

Eksteriør

Smia ligger i enden av rekketunet mot øst, av brannmessige årsaker lengst vekk fra hovedbygningen. Den er en liten trebygning i en etasje satt opp i bindingsverk. Smia er kledd med vertikalt, rødmalt tømmermannspanel, og den har saltak (åstak) tekket med bølgeblekk. Mot nord er vegg av naturstein opp til raften, og av bindingsverk med tømmermannspanel i gavltrekanten. Bygningen står på lav natursteinsmur.

Smia har ingen vinduer, men en luke med lem i gavlen mot sør. På sørveggen er det også en gammel labankdør med bevarte originale hengsler og smijernsklinke. På vestveggen er det en skyvedør av labankkonstruksjon.

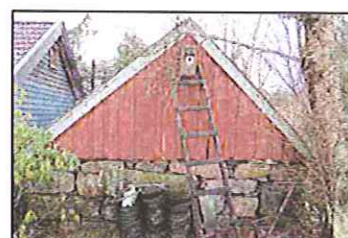
Alderen på smia er uviss da den ikke er nevnt i branntakstene før i 1921.

Figur 128. Smia sett fra sørøst

Figur 129. Smia sett fra vest

Figur 130. Smia sett fra nord

Interiør

Smia er i ett rom, åpent opp til mønet. Veggene er av synlig bindingsverk, med unntak av natursteinsvegg mot nord som er kledd med vertikalt panel opp til raften. I himlingen er det synlige takkonstruksjoner (åstak). Alle overflater er ubehandlet. Gulvet er dekket med grus.

I smia var både esse og skorstein bevart fram til like etter krigen. Da ble disse tatt ut av bygningen. Blåsebelgen skal ha blitt bevart, men det er usikkert hvor denne befinner seg nå. I dag blir bygningen brukt til lager.

Smia er i branntaksten fra 1921 beskrevet med taktekke av "krumsten". Inne i smia ligger det i dag en stor stabel med takstein av tegl. Det er mulig at det er disse steinene som tidligere har ligget på smietaket.

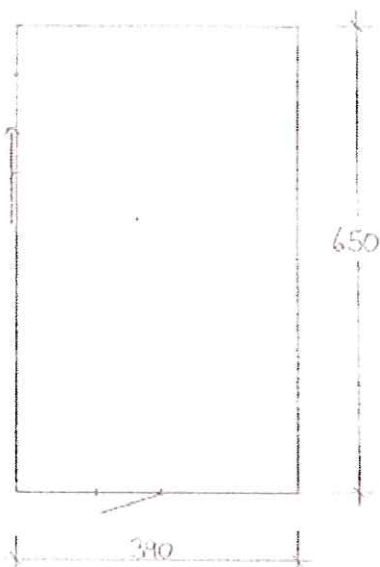
Figur 131. Nordvestre hjørne av smia. Stabel med takstein av tegl.

Figur 132. Sørøstre hjørne av smia

Figur 133. Labankdør på sørveggen

Figur 134.
Målskisse av smia.
Tore Stokke 2008.
Alle mål i cm.

Løst og fast inventar

Det løse inventaret som opprinnelig var i Dalen gård er i dag for det meste fjernet fra bygningene. Nordmøre museum brukte lenge låven som lagringsplass for gamle gjenstander, og en del av det som ligger lagret der i dag tilhører trolig museet.

Av løse gjenstander vi vet har tilhørt gården er blant annet alle bygningselementene fra gamle Kristiansund kirke (mer om dette under avsnittet *historie*). På låven ligger det lagret en hel del av disse gamle elementene (figur 109), og noe ligger også på loftet i hovedbygningen. Bygningselementene dokumenterer en gjenbrukskultur som var svært vanlig i andre halvdel av 1800-tallet, og Dalen gård er en sterk representant for denne kulturen.

På loftet i hovedbygningen står to vinduslemmer i tre (figur 83). På hver av lemmene er det malt en vindusramme med 1 x 3 ruter i. Lemmene passer slik over de seksdelte empirevinduene i bygningen, og ble trolig brukt for å skjerme glasset i hardt vær. Dette viser hvor viktig det var å beholde symmetrien i fasaden tidlig på 1800-tallet. Det ytterste malingslaget på lemmene har bleknet og under dette kan vi skimte et eldre malingslag som viser et smårutet vindu (mulig 2 x 4 ruter). Lemmene antyder at bygningen tidligere kan ha hatt smårutete vinduer også i hovedetasjene. Det er svært få bevarte eksempler på slike vinduslemmer, og fylkeskommunen anser den kulturhistoriske verdien som særlig stor.

Følgende løse gjenstander inngår i fredningen:

- Lagrede bygningselementer fra gamle Kristiansund kirke (i *låven* og på loftet i *hovedbygningen*).
- 2 vinduslemmer med påmalt vindu (på loftet i *hovedbygningen*)

Alt fastmontert inventar i de fredete interiørene inngår i fredningen uten å være nevnt i listen.

Hageanlegg og tun

Vestre del av eiendommen, inkludert hageanlegget og den delen av tunet som ligger mellom hovedbygning, melkekjeller/rullebod, lekestue og låve, foreslås fredet etter § 15.

Den gamle hagen er forholdsvis stor og ligger i eiendommens vestre ende. Opprinnelig strakte den seg også et stykke lenger vest og nord over bergknausene, et område hvor det i dag er skilt ut tomter og bygget hus. Hoveddelen av hagen lå nede på flata, vest for hovedbygningen, og denne delen er bevart. Fremdeles i dag står det en rekke store gamle trær i hagen. Noen av dem skriver seg trolig helt tilbake til Walter Milns tid og løkkebruket "Øvre Fosenvågen" på 1700-tallet (se avsnittet *historie*). Det er antatt at hovedbygningen til å begynne med lå med hovedfasaden mot hageanlegget i vest, men at den ble snudd til nåværende stilling en gang på 1800-tallet (1870-tallet?). Fra hovedbygningen gikk det en smal gangvei langs en sentral akse ned gjennom hagen.

Langs sørsiden av hageanlegget er en del av den gamle innkjørselen til tunet bevart, og på hver side av denne også en del av den gamle alleen.

Innkjørselen fortsetter som en liten grusvei foran hovedbygningens sørside og gjennom tunet mot låve, frauhaus og til slutt smia i øst. Tunet mellom hovedbygningen, lekestua og låven er i dag gjenvokst med gress. Mellom hovedbygningen og melkekjelleren/rulleboden er det delvis

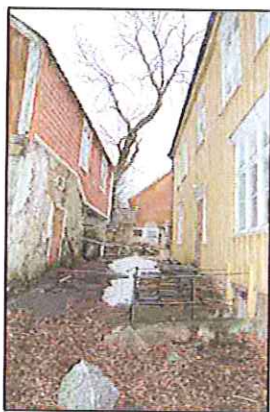
steindekke. I tunet ligger det flere steder stabler med gammel takstein (teglstein og skifer). Steinen har trolig tilhørt de takene som har fått skiftet taktekke i nyere tid.

Figur 135. Hagen sett fra sørøst. I forgrunnen alleen og den gamle innkjørselen fra vest.

Figur 136. Hagen sett fra nordøst.

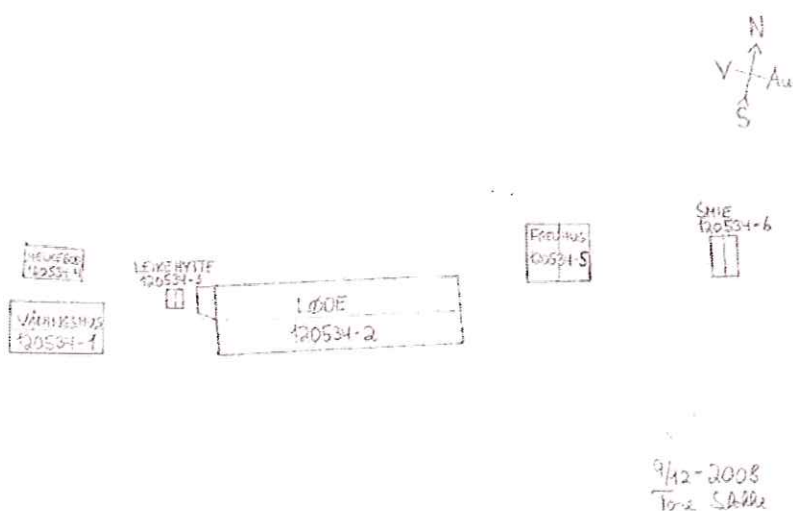
Figur 137. Passasje mellom hovedbygning og melkekjeller/rullebod.

Figur 138. Innkjørselen med den gamle alleen sett fra sørvest

Figur 139. Tunet sett fra sørøst.

Figur 140. Oversiktskart over tunet. Tore Stokke 2008.

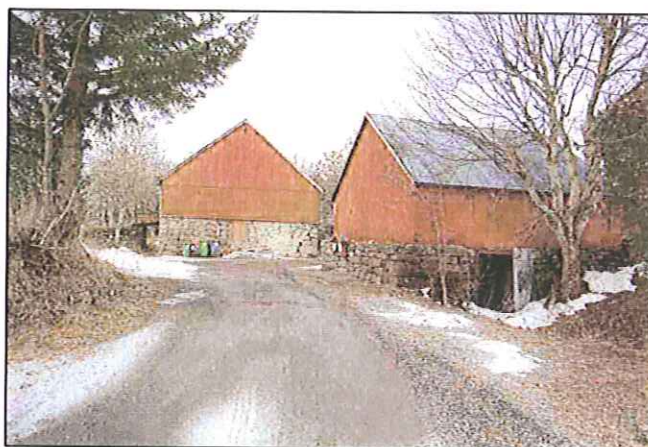
Beskrivelse av området

Østre del av eiendommen inkluderer grøntarealer i form av gress, krattskog og noen større trær, samt gårdsveien som går forbi låven og frauhuset til smia i øst. Området foreslås fredet etter § 19.

Mot sørøst grenser denne delen av gården til en eiendom eid av Nordmøre museum. Museets eiendom har et forholdsvis stort grøntareal på den delen som vender mot Dalen gård. Fra nord er tettstedsbebyggelsen krøpet tett innpå gården, og mot øst er en nabogarasje bygget helt inntil den gamle smia med så vidt klaring.

Figur 141. Området sett fra vest. Låve, frauhus og smie.

Figur 142. Området sett fra øst. Låve og frauhus.

Historie

Dalen gård ble etablert som løkkebruk for den skotske kjøpmannen Walter Miln på slutten av 1700-tallet. Eiendommen het da "Øvre Fosenvågen". Navnet Dalen kommer av "Knudtzondalen" og skriver seg fra en periode på første halvdel av 1800-tallet, da klippfiskkongen Nicolay H. Knudtzon eide stedet og brukte det som lystgård.

Noen driftsbygninger stod på gården allerede i Milns tid, blant annet melkekjelleren og et "fehus" som trolig er kjernen av den låven som står der i dag. På Milns tid var det en rekke løkkebruk rundt bykjernen i Kristiansund. Dalen gård er det eneste som er bevart noenlunde intakt.

Først etter en tid ble det vanlig å ha våningshus på løkkebruket, og utover 1800-tallet fikk brukene mer og mer en form av lystgård og rekreasjonssted. Walter Miln døde i 1799. Enken hans, Anna Maria Miln, fortsatte å drive bruket i noen år fremover på 1800-tallet til hun omkring 1807 solgte det på auksjon til Nicolay H. Knudtzon. Knudtzon kjøpte også flere bygninger som hadde tilhørt Walter Miln, blant annet våningshuset han fikk oppført på Dalen

gård. Knudtzon flyttet til Trondheim i 1814 og fikk dermed ikke tilbringe så mye tid på Dalen, men hans sønn Søren Knudtzon derimot, brukte stedet flittig inntil faren solgte det 1846.

Mellom 1846 og 1855 hadde gården to eiere. Først Hans Larsen Dahl, som i 1853 måtte selge gården på auksjon på grunn av misligholdte panteobligasjoner, og så Gregorius Aune fra Surnadal, som trolig kjøpte eiendommen i spekulasjonsøyemed. Han bodde selv aldri på gården og solgte den videre i 1855.

Kjøperen i 1855 var bondesønnen Jon Glærum fra Surnadal, og kjøpet utgjorde begynnelsen på Glærumepoken for Dalen gård. Glærum var en ivrig haugianer, og samlet trolig folk til husandakter på Dalen. Han drev gården godt, og i 1883 overdro han eiendommen til sønnen Peder J. Glærum, som hadde tatt landbruksutdannelse på Aas høyere landbruksskole.

Det må ha vært Peder som var en av de tre kjøperne av gamle Kristiansund kirke. Kirken ble bygd i 1725 og i 1884 solgt til tre bønder i Kristiansund for riving. Bygningsmaterialene delte de mellom seg. På Dalen gård finner vi bygningselementer fra kirken igjen både i hovedbygningen, rulleboden og lekestua. I tillegg ligger en hel del løse elementer lagret på gården.

I 1921 overtok Peders sønn, Jon Glærum, Dalen gård. Også han var en dyktig gårdbruker med utdannelse fra landbruksskolen på Ås.

Dalen gård ble i Glærumfamiliens eie gjennom hele 1900-tallet, etter hvert i sameie med familien Sagli. For få år siden ble den imidlertid solgt ut av familien og overtatt av Kristiansund kommune.

Kulturminnefaglig vurdering

Dalen gård er et unikt eksempel på løkkebruk/lystgård med både hageanlegg og uvanlig mange bygninger bevart. Anlegget viser stort mangfold både når det gjelder bygningstyper og alder på bygningene, og det viser også ulike aspekter ved løkkebrukets/lystgårdens funksjon. For eksempel kan frauhusets funksjon, som er beskrevet ovenfor, trekkes frem som særlig interessant. Huset forteller ikke bare om en funksjon på gården, men også noe om renovasjonshistorien til byen. Lekestua forteller om barnas historie på gården. Lekestuer er underrepresentert i gruppen av bevarte kulturminner, og fylkeskommunen ser det derfor som svært viktig at bygningen blir tatt vare på. Det gamle hageanlegget forteller om anleggets funksjon som lystgård og sted for rekreasjon i det grønne.

I både hovedbygning, melkekjeller/rullebod og lekestue er det utstrakt gjenbruk av bygningselementer fra den gamle kirka i Kristiansund. I låven finner man også en hel del bygningselementer fra kirka lagret. Kirka ble, som tidligere nevnt, solgt for riving i 1884. Eierne av Dalen gård var en av kjøperne. Gjenbruk av materialer på denne måten var svært vanlig på slutten av 1800-tallet, og bygningene på Dalen gård dokumenterer slik denne kulturen/gjenbrukstradisjonen, samtidig som de er med på å bevare historien til gamle Kristiansund kirke (1725 – 1883).

Fremveksten av Kristiansund er basert på utlandshandel. Skotten Walter Miln, som etablerte løkkebruket Øvre Fosenvågen (senere Dalen gård), var en av de store kjøpmennene som betydde mye for utviklingen av byen på slutten av 1700-tallet. Nicolay H. Knudtzon var videre en av de største i byen på utlandshandel på 1800-tallet. På Dalen gård forteller særlig

våningshuset noe om leve- og boforholdene til kjøpmannsklassen i byen, og de verdifulle veggmaleriene i salen i andre etasje viser påvirkningen fra utlandet gjennom motiver blant annet hentet fra utenlandske folkelivsskildringer og astronomi. Utenlandsk påvirkning finner man også i selve hovedstrukturen i bygningen, det dobbeltrommede midtgangshuset. Embetsmenn fra utlandet var de første som bygde hus av denne typen i området.

Det var i sin tid flere løkkebruk utenfor bykjernen i Kristiansund, og de var et markant trekk i bybildet. Løkkebrukene gjorde byen selvforsynt, noe som var viktig på grunn av byens spesielle plassering ute i havgapet. Av løkkebrukene i Kristiansund er det bare Dalen gård som er bevart noenlunde intakt. Anlegget har stor grad av autentisitet, og kan som siste bevarte anlegg dokumentere denne viktige delen av byhistorien.

De 17 veggmaleriene i salen i hovedbygningen er svært interessante, også i nasjonal sammenheng. De er datert til omkring 1780, og det er sannsynlig av det var Walter Miln som fikk dem malt. Det er også sannsynlig at Miln selv valgte ut motivene. Motivene er hentet fra religion, etikk, vitenskap og kunst. Er det slik at Miln var delaktig i motivvalgene, vitner dette om at han var et ekte barn av opplysningstiden, med stor interesse for vitenskap og filosofi. Maleriene har meget stor både kunsthistorisk og kulturhistorisk verneverdi, og det er svært viktig at de bevares for fremtiden.

Teknisk tilstand

I forbindelse med gjenopptaking av fredningssaken for Dalen gård ble det i desember 2008 utført en tilstandsvurdering på anlegget. For hver av bygningene gav registreringen følgende overordnede tilstandsbeskrivelse:

Hovedbygning:

Huset ber preg av at det står ubebodd, men har ikkje nokon skadar som eg vurderer som kritiske. Det største usikkerhetsmomentet er eit utslag på toppen av veggene mot nord. Så langt eg greier å vurdere det, verkar konstruksjonen stabil. Både vindauger, kledning og tak er modne for reperasjonar og vedlikehald.

Låve:

*Konstruksjonsmessig er lødebygningen i god stand. Takkonstruksjonen har vore reparert for ikkje så langt tilbake. Det vart då lagt underlagspapp med sløyfelekter, for å legge hovudtekkning av stein e.l. seinare. Undertaket har no lekkasjar fleire stadar, og dette kan fort skape skadar på konstruksjonen. **DETTE HASTAR DET DIFOR Å GJERE NOKO MED!!!** Grunnmuren har ein del sprekker som må stabiliserast og vølast. Mykje av kledninga er dårleg, og må vølast eller skiftast. Dei fleste vindauga i bygningen må også vølast i større eller mindre grad.*

Melkekjeller/rullebod:

Bygningen er i generelt dårleg stand. Utbetringar må til på dei fleste bygningsdelar. Dei mest dramatiske skadane er nok i det murte kjellarrommet med kolving. Taktekkinga slik ho ligg idag, tettar ikkje godt nok langs rafta, noko som fort skaper fleire skadar.

Lekestue:

Bygningen er generelt i dårleg stand. Taket verka tett. I bakveggen som står inn mot fjellet er det store råteskadar, pga. at det renn vatn langs fjellet heile tida. Vindauger og dører er også i dårleg forfatning, sjølv om det fint utskorne listverket er i forholdsvis bra stand. Kom ikkje inn

for å undersøke og det var difor vanskeleg å få full oversikt over skadane.

Frauhus:

Bygningen er i generelt dårleg stand og har store taklekkasjar som er i ferd med å øydeleggje konstruksjonen fleire stadar. Her må det store reperaturar til både på konstruksjon, kledning og takteking.

Smie:

Smie er i jamnt bra stand. Bølgeblekket på taket er delvis gjennomrusta, og bør difor utbetrast før lekkasjane gjer skade på konstruksjonen. Eit tre som veks inntil veggen mot vest gjer at kledninga vert skada.

For fylldigere beskrivelse av tilstanden vises det til tilstandsrapporten fra registreringen 8. – 9. desember 2008. Rapporten er tilgjengelig i Riksantikvarens kulturminnedatabase *Askeladden*, eller den kan fås ved henvendelse til fylkeskommunen.

Kilder:

Glærum, Jon. *Hermed noen erindringer om arbeidet og andre forhold på Dalen gård ved århundreskiftet og årene framover*. Artikkel i fylkeskommunens arkiv. Årstall ukjent.

O.Y. (forfatterens fulle navn er ukjent). *Knudtzondalen*. Artikkel i fylkeskommunens arkiv. Skrevet i 1927.

Stokke, Tore. Tilstandsrapport for Dalen gård etter registrering 8. – 9.12.2008. I Riksantikvarens kulturminnedatabase *Askeladden*.

Sylthe, Christ Allan. "Dalen gård". Artikkel i *Nordmøre museums årsskrift 1995*.

Diverse arkivmateriale fra fylkeskommunens arkiv

Foto:

Berit Rønsen, Møre og Romsdal fylkeskommune, 2009.